

Kolga lahe maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2011-2020

KESKKONNAAMET

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Kolga lahe maastikukaitseala üldiseloomustus	4
1.1. Paiknemine	4
1.2. Senised uuringud	4
1.3. Geograafiline iseloomustus	6
1.4. Taimkatte iseloomustus	7
1.5. Loomastiku iseloomustus	17
1.6. Inimtegevus	18
1.7. Kaitse-eesmärk	19
1.8. Kaitsekord	20
1.9. Maakasutus ja -omand	21
1.10. Huvigrupid	22
1.11. Hinnang eelmise kaitsekorralduskava täitmisele	22
2. Kaitseala loodusväärtused ja neid ohustavad tegurid	24
2.1. Esmatähtsad loodusväärtused	27
2.2. Tähtsad loodusväärtused	29
2.3. Vähemtähtsad loodusväärtused	30
3. Väärtuste säilimisele ja/või taastamisele suunatud tegevused	31
4. Tulemuslikkuse hindamine	40
5. Maastikukaitseala ja hoiuala merelised väärtused	40
Kirjandus	47

Sissejuhatus

Kolga lahe maastikukaitseala kaitsekorralduskava koostamisel on lähtunud 1999 aastal kinnitatud kaitse-eeskirjast, 2001 valminud eelmisest kaitsekorralduskavast (2002-2006), 2004 valminud rekreatsioonikorralduse kavast, kaitsekorralduskavade koostamise juhendmaterjalidest (2006 ja 2009), kaitsealal tehtud uuringutest.

Kaitsekorralduskava koostas 2009 aastal, vastavalt Looduskaitsekeskuse Harju-Rapla regiooniga sõlmitud töövõtulepingule, Andres Tõnisson. Kava koostamisel olid hea nõuga abiks Urve Ratas, Kaija Käärt (Klimenko) ja Laimdota Truus Tallinna Ülikoolist, Martin Mürsepp, Tiina Napp ja Elle Valtna Harjumaa keskkonnateenistusest, Ilmar Sirkas Harjumaa metskonnast. Koosluste-alase informatsiooni osas oli toeks Urve Pill, linnustiku osas Monika Laurits-Arro, taimestiku puhul Tõnu Ploompuu. Kavandi kohta tegid 2009 aasta sügisel ettepanekuid Urve Ratas, Monika Laurits-Arro, Kristjan Tõnisson, Elle Valtna. 2010 aastal viidi kavasse sisse ESTMAR projekti raames toimunud Kolga lahe mereala uuringu kokkuvõtte, mis on koostatud Merle Kurise poolt.

Kolga lahe maastikukaitseala iseloomustab väga hea uurituse tase. Kaitseala peamised väärtused on Natura 2000 võrgustiku elupaigatüübid (ligi 74% kaitseala maismaast, sh. metsastunud luited, rannaniidud, kadastikud jt.), kaitsealused looma- ja taimeliigid, rändrahnud, maastik tervikuna. Saartel toimub mitmeid seireprogramme, samas on head võimalused loodusturismiks. Saarte kasutamine on valdavalt suvine, alaline elanikkond saartel puudub (registris on üks elanik, Koipsi saarel). Kui väiksematel, nõ. linnusaartel, ei ole nähtavaid ohutegureid, siis suuremate saarte peamised ohustajad on: 1) maastiku kinnikasvamine (metsastumine, roostumine, kulustumine) karjatamise lakkamise järel; 2) lindude pesitsusaegne häirimine inimeste ja rebase poolt. Kaitsekorralduskavas on ette nähtud vajalike halduslike-, uuringuliste- ja hooldustööde läbiviimine, seda eelkõige Keskkonnaameti seisukohast. Teiste asutuste tegevusi ja võimalikke ülesandeid on käsitletud ent neid antud kavaga ei korraldata.

1. Kolga lahe maastikukaitseala üldiseloostus

1.1. Paiknemine

Kolga lahe maastikukaitseala (edaspidi MKA) hõlmab väikesaari ja neid ümbritsevat rannikumerd Kaberneeme lahe ja Kolga lahe kontaktalal (Joonis 1). MKA koosneb neljast lahustükist, kus kaitstavaid väikesaari on kokku 15, neist kuus suurusega alla 1 ha (Loopmann, 1996). Kaitseala pindala on 1922 ha, millest maismaa osa hõlmab 263 ha ehk 14%. Halduslikult kuuluvad saared Jõelähtme valda (Rammusaare ja Koipsi küla), üksi Pedassaar kuulub Kuusalu valda (Salmistu küla). Lähimad sadamad, mille kaudu käib ühenduse pidamine saartega on Neeme, Kaberneeme ja Salmistu. Mandrile lähim on Pedassaar (1 km), merelisemad on Malusid, kellest Põhja-Malusi jääb Leesilt 10 km kaugusele.

Püsielanikkond saartel puudub, elanike registris on üks alaline elanik Koipsi saarel. Maastikukaitseala Rohusi, Umblu ja Pedassaare osasid ümbritsev mereala (513 ha) on hõlmatud Kolga lahe saarte hoiualasse (moodustatud 2005).

1.2. Senised uuringud

Kolga lahe saari on, põhjalikumalt viimase paarikümne aasta jooksul, uuritud mitmest aspektist: haruldased liigid, kooslused, rannad, maastikumuster, asustusajalugu. Oluline lähteandmestik saarte loodusest koondati Harjumaa Keskkonnaameti tellimusel Tallinna Botaanikaia poolt 1991 aastal, mil saartele toimus mitu kompleksekspeditsiooni¹. Põhiosa uuringutest on kokku võetud eelmises, aastateks 2002-2006 koostatud, kaitsekorralduskavas², samuti ka 2002 aastal ilmunud ülevaatlikus raamatus *Alasti maailm: Kolga lahe saared* (toimetajad: Tiina Peil, Urve Ratas, Eva Nilson). Võrdlus teiste Eesti väikesaartega, eriti maastikulise struktuuri ja arengutendentside, samuti ka geokeemilise kujunemisloos osas, on põhjalikult esitatud kogumikus *Small islands of Estonia* (Ratas, Nilson, 1997). Võrdlus teiste Soome lahe saartega, eriti mis puudutab maakatte muutusi viimasel sajandil, on esitatud hiljuti kaitstud magistritöös (Klimenko, 2006). Uues kaitsekorralduskavas ei hakata seda andmestikku, samuti ka raamatutes toodud põhjalikku bibliograafiat, kordama.

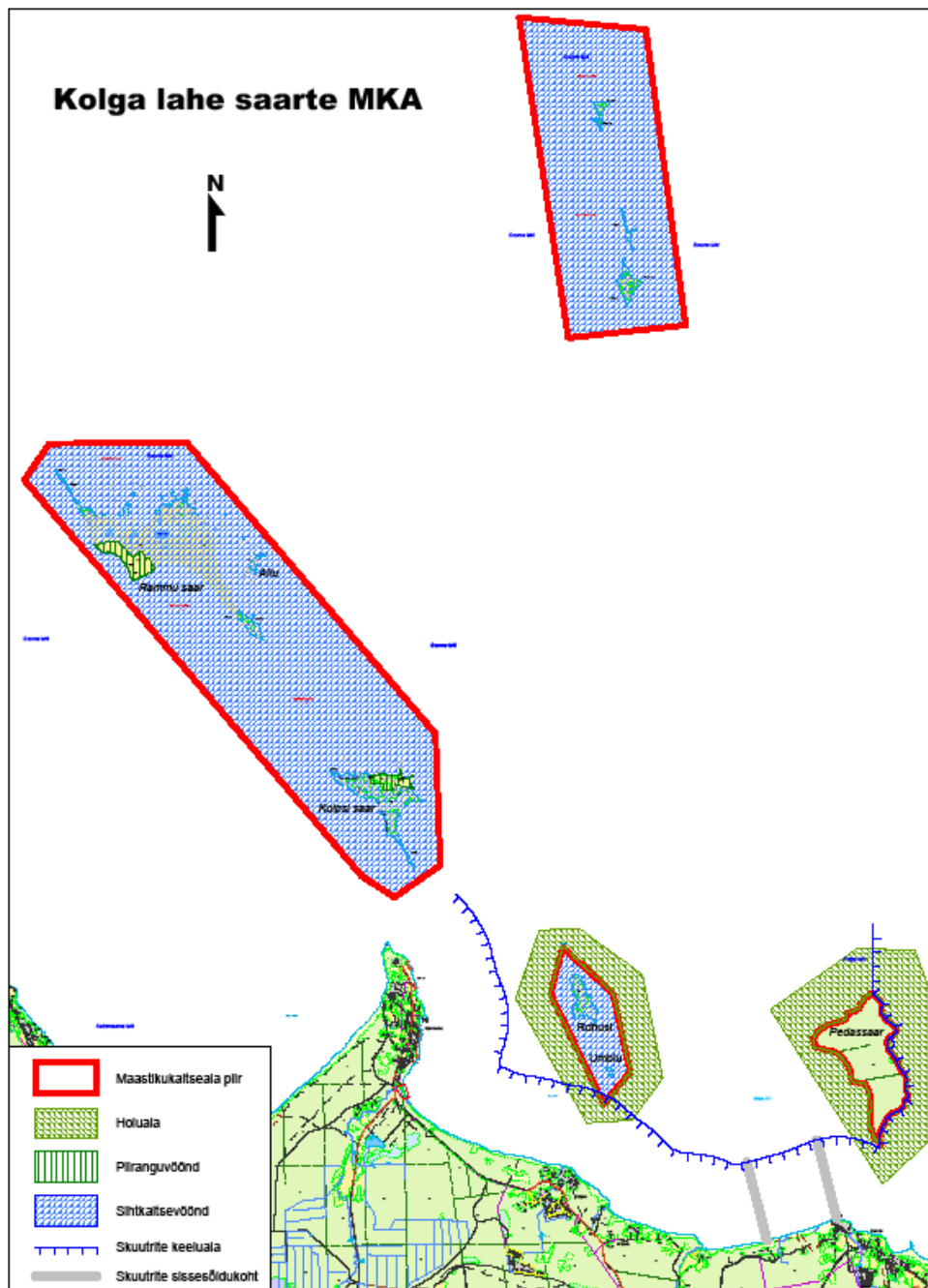
Projektipõhiste uuringute kõrval toimub MKA piires ka mitme riikliku keskkonnaseire allprogrammi täitmine:

- Rannikuseire (6 profiili Rammul, 4 Koipsil), teostaja: OÜ Geoloogiakeskus (Sten Suuroja)
- Rannikumaastike seire (Rammu), teostaja: TLÜ Ökoloogia Instituut (Reimo Ravis)
- Nõmmekoosluste (2140) seire, teostaja varem TLÜ ÖI, alates 2006: TÜ ÖMI (Rein Kalamees)
- Rannikumere ülevaateseire, teostaja: TÜ Mereinstituut (Georg Martin)
- Linnustiku seire (kõik saared), teostaja: KA (Monika Laurits-Arro)

¹ Ratas, U. (koost.) 1991. Kolga lahe saarte looduslik seisund. Lepingulise töö aruanne. Tallinn, käsikiri TLÜ ÖI-s.

² Ratas, U. 2001. Kolga lahe maastikukaitseala kaitsekorralduskava. Tallinn, 35 lk. Käsikiri KA-s.

- Hüljeste seire (Malusi), teostaja: KA (Ivar Jüssi)
- Põhjatarna seire Rammu saarel, teostaja: TBA (Ruth Agurajuja)

Joonis 1. Kolga lahe saarte MKA ülevaatekaart

Põhjalikum seiretöö on seni toimunud haudelinnustiku³ osas, kus KA-s on valminud detailed ülevaatused ja on olemas ka võrdlusvõimalus varasema (2001) aastaga.

Merelinnustikku, kalastikku (elustikku laiemalt) käsitleti viimastel aastatel, eraldi MKA kaitsekorralduskavast, veel kahe rahvusvahelise projekti raames:

1. Balti Keskkonnafoorumi ja partnerite poolt täidetava Life-Loodus merekaitsealade projektis (lõpeb kevad 2011) on Kolga lahte käsitletud (ühena paljudest) merelise kaitsealana, mille raames teostati mitmeid mere-elustiku uuringuid. Vt. ka: www.balticseaportal.net
2. Mere-elustiku kohta tehtud uuringute kokkuvõtte (sh ka Kolga lahe kohta) koostamine jätkub teise rahvusvaheliselt finantseeritava projekti – ESTMAR – raames, mille väljundiks peaks samuti olema kasutussoovituste esitamine. Projekt lõpeb 2010 lõpus, otseseid välitöid Kolga lahes selleks ei tehta. Eestis on projekti juhtasutus TÜ Mereinstituut. Vt. ka: www.sea.ee/estmar/

1.3. Geograafiline iseloomustus

Kolga lahe saarte geoloogiliseks eripäraks on nende paiknemine ulatuslikel veealustel kõrgendikel, mille vahel meri sügavneb kiiresti. Kõrgused merepõhjast kuni saarte kõrgemate osadeni ulatuvad Põhja-Eestis tähelepanu väärivalt ka üle 100 meetri. Rannikumere pinnavormidel valdab selgelt loode-kagu üldsuund. Aluspõhi paikneb küllalt sügaval, nii on kvaternaarisetete kogupaksus näiteks Rammu saarel 62 meetrit. Kvaternaarisetete (põhiliselt moreeni) vahekihtidena on Rammul ja Koipsil leitud ka maagaasi. Saarte pinnakatte ülemised kihid on mere poolt ümberpaigutatud, rohkem on abrasioonile allutatud saarte lääne- ja põhjarannad, tuulealusel (ida)küljel valdavad kuhjerannad (Lepland, 1995). Rändrahne ja rannavalle esineb kõikidel saartel, luiteid klassikalisel kujul Pedassaarel. Rändkivide poolest on rikkamad saarte idapoolsed madalamad merealad.

Rannatüüpidest valdavad Rammul kamardunud- ehk möllirand (kirdes), liivarand (lõunas) ja kruusa-veeristikurand (loodes), Koipsil ja Pedassaarel domineerib erineva astanguga liivarannad, vähemas ulatuses kruusa-veeristikurannad. Teistest saartest erineb rannatüüpide osas Rohusi, kus valdab moreenrand. Muutlikumad on tuultele (tormilainele) avatud liivaranna lõigud. Nii rannikuseire kui eraldi Kolga lahe saartel läbiviidud uuring⁴ kinnitavad, et mere murrutus on viimastel aastatel intensiivistunud.

Saarte üldiseks iseloomustamiseks on alltoodud tabelisse koondatud mõned morfomeetriselised näitajad. Saarte pindala määratlused varieeruvad kirjandusallikates olulisel määral, sõltudes kasutatavatest aluskaartidest-andmebaasidest. Saarte kõrgus annab ligikaudse ülevaate ka nende

³ Laurits, M., Ivandi, T. Kolga lahe MKA haudelinnustik aastal 2007; Laurits, M., Männik, R. Kolga lahe MKA haudelinnustik aastal 2008; Mägi, E. 2001. Kolga lahe saarte linnustik. 6 lk. Käsikirjad KA-s

⁴ Ratas, U. 2005. Tormikahjustuste kindlakstegemine Pranglil ja Kolga lahe saartel. Töövõtuleping HA-30-11-14-2005/350. TÜ Ökoloogia Instituut.

vanusest: nii saab Pedassaare vanust hinnata 4500, Rammu vanust umbes 2000 ja Allu saare vanust umbes 500 aastaga. Sõltuvalt vanusest on saartel eri kujunemisastmega mullastik, taimkate, loomastik. Pinnamoe mõttes on siin tegemist tasaste aladega, vaid Pedassaare looderand, mis allub mere murrutusele, langeb merre suhteliselt järsu (kuni 8 m kõrguse) astanguna. Tasandikulise pinnamoe madalamates osades on arenenud õhukese turbalasundiga sood ja järvikud (Rammul ja Koipsil). Nende tekkimisel on etendanud olulist osa madalad rannamoodustised, mis takistavad pinnavete äravalgumist ning nende taha jääva ala soostumist. Kaks Rammu saare järvedest on veekogudena arvel ka keskkonnaregistris, need on:

1. Rammusaare, ka Loodeotsa, järv (S=1,3 ha; kaldajoone pikkus 450 m) ja
2. Maajärv (2,4 ha; 900 m)

Väiksemad veekogud Rammul on veel Leetselja järv (0,7 ha) ja nn. Ümmargune loik (<0,1 ha). Teistel saartel märkimisväärseid veekogusid pole. Joogivett on traditsiooniliselt võetud salvkaevudest, kus põhjaveetase lasub maapinnast suhteliselt sügaval.

Kolga lahe saared

Tabel 1

Saar	Pindala ha	Rannajoon km	Ranna liigestatuse koefitsient	Kõrgus ümp
Rammu	114	11,2	3,1	4
Pedassaar	90	5,1	1,5	13
Koipsi	34	4,7	2,2	7
Rohusi	12	1,7	1,5	3,7
L-Malusi	7,5			6
P-Malusi	3,8			3,5
Vahekari	2,5			2
Allu	1,6			2
Umblu	1			3

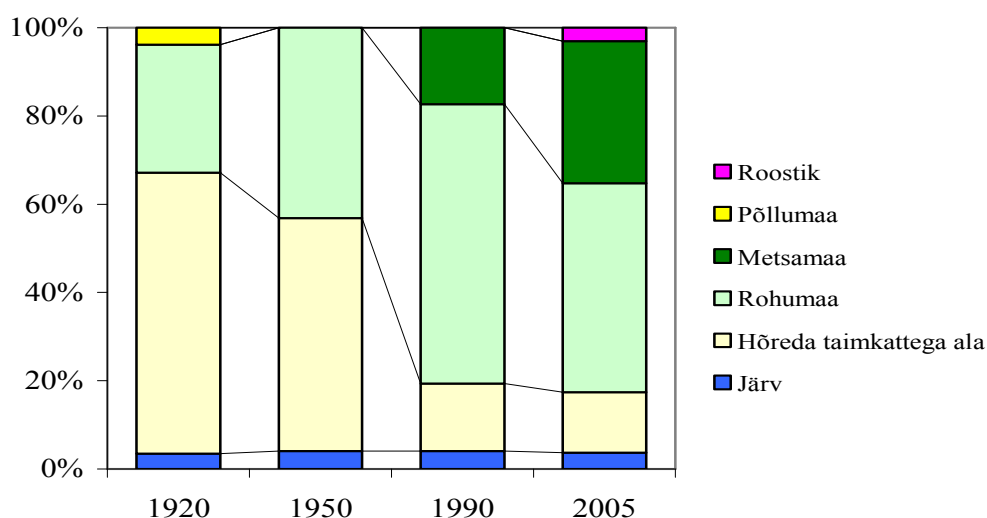
1.4. Taimkatte iseloomustus

Kolga lahe saarte **taimestik** on teiste Eesti väikesaartega võrreldes väga hästi uuritud. Soontaimede osas on võimalik järgida ka pikaajalisi muutusi – esimesed põhjalikumad uuringud teostas siin Gustav Vilbaste 1920. aastatel, hiljem (1970. aastatel) on saari botaaniliselt uurinud Haide-Ene Rebassoo, alates 1991 aastast aga Tõnu Ploompuu.

1921 kirjutab Gustav Vilbaste Rammu iseloomustuseks: ... *Saar on täiesti lage, ilma mingisuguse metsata. Ainult kolm väikest pihlakat on saarel metsikult kasvamas. Majade ümber on mõned haavad, paar vahert, kümmekond õunapuid ja marjapõõsaid istutatud, - ja see ongi kogu saare puistu. Needki ei taha hästi kosuda ja kasvada.* Kui väiksemate saarte taimkatet pole inimtegevusega märkimisväärselt muudetud, siis Pedassaare, Rammu ja Koipsi tänane üldilme on suures osas määratud **männikultuuri** rajamisega vastavalt 1957-1965 (Pedassaar) ja 1984-1988 aastatel (Rammu, Koipsi). Jägala metskonna poolt tehti istutustöid Rammul ja Koipsil umbes 50-l ja 13-l hektaril seni avatuna püsinud liivikutel. Pedassaarel valdavad kanarbiku- ja pohlamännikud, Rammul ja Koipsil samblikumännikud.

Rammu ja Koipsi väärtuslikumaks koosluseks on peetud **kukemarjanõmme**, mida Eestis esineb vaid Soome lahe saartel, Lääne-Eesti saarestiku suuremate saarte ja mandriosa põhjarannikul (Ratas, 2001). Nõmmelaigud esinevad nii veeristest vallidel kui liivadel, kohtades, kus muldkatte areng alles algjärgus. Rammul pole kukemarjanõmm samas kuigi traditsiooniline kooslus – nii on 1970 aastatel märgitud (H.-E. Rebassoo) tema kasvamist vaid niiskematel aladel, järvikute ümbruses, mujal lagedatel aladel valdas toona hõre rohust, kus domineerisid luide- ja liiv-aruhein nõmm-liivateega. Nõmme osatähtsus saartel on männikultuuride arvelt paraku kiiresti vähenemas: Rammu maastikuseire andmetel (Ratas, 2007) on kukemarja-nõmme osakaal saarel kahanenud 10 aastaga 40%-lt 28%-le, vt. ka joonis 2. Kiiremini on nõmmekooslus taandunud saare lääneosas. Koipsil on nõmme üle võtnud **kadastik**, mis samas ongi selle saare tunnuskoosluseks.

Lagedamatel aladel, peamiselt Rammu saare põhjaosas, esineb **rannaniitu**. Siin kasvab ka suurem osa haruldastest soontaimedest. Rannaniidud on karjatamise lakkamise järel roostumas, Maajärve ümbruses ka võsastumas.

Joonis 2. Rammu saare maakatte muutused (Klimenko, 2006)

Värskemad uurimisandmed pärinevad Koipsi saare kohta, mida seoses saare detailplaneeringu ja KSH-ga uuris 2009 a. Tõnu Ploompuu. Koostati nii koosluste kaardid (eraldi Natura 2000 elupaigad ja prof. Paali kasvukohatüüpide klassifikatsioon) kui ka üksikute liikide kaart. Autori hinnangul on peale püsiküla hävitamist saarelt kadunud mitmeid põliseid inimkaaslevaid liike – umbrohtusid (nt rukkihein, verev iminõges, harilik unilook, vesihaljas hanemalts) ja niidutaimi (nt. aasristik, aas-kurereha). Liikide arvu on viimastel kümnenditel suurendanud eelkõige metsataimede (nt mitmed sõnajalad) ja inimpelglikumate niidutaimede (nt liiv-aruhein) alale saabumine. Silmatorkav on viimase uuringu käigus paari invasiivse võõrliigi saabumine saarele – kanada pujukakar ja noollehine salat, samuti veel mõne tuulleviva liigi ervukas esmarestreerimine (liiv-koertubakas). Siiski on suvemajade kasutamise käigus taastunud ka kahe tüüpilise ja kunagi arvuka õuetaime – murunurmika ja lõhna kummeli – vähene kasvamine saarel⁵.

MKA **elupaigatüübid** Loodusdirektiivi tähenduses määrati ja hinnati (TLÜ Ökoloogia Instituut) 2000 aastal (joonised 3-6). Vabariigi Valitsuse Loodusalade kinnitamise korralduses (2004) on nimetatud 9, hiljem on keskkonnaregistrisse lisatud veel 5 elupaigatüüpi. Kokku katavad Natura

⁵ Ploompuu, T. 2009. Koipse saare taimestik. Kasutatud: Koipsi saare detailplaneeringu KSH aruanne. OÜ Adepte Ekspert (Rein Ratas). Tallinn. 2009, 83 lk. (esitatud KA-le heakskiitmiseks)

2000 elupaigatüübid (14, üldpindala 574,9 ha) kaitseala pindalast 30%, maismaa elupaigatüübid **maismaast aga 74%**. Esinduslikumad ja kõrgeima loodusväärtusena (A-kategooria) on registris Rammu saare kukumarja-luitemkooslused (2140) ning väikesaared-laiud (1620).

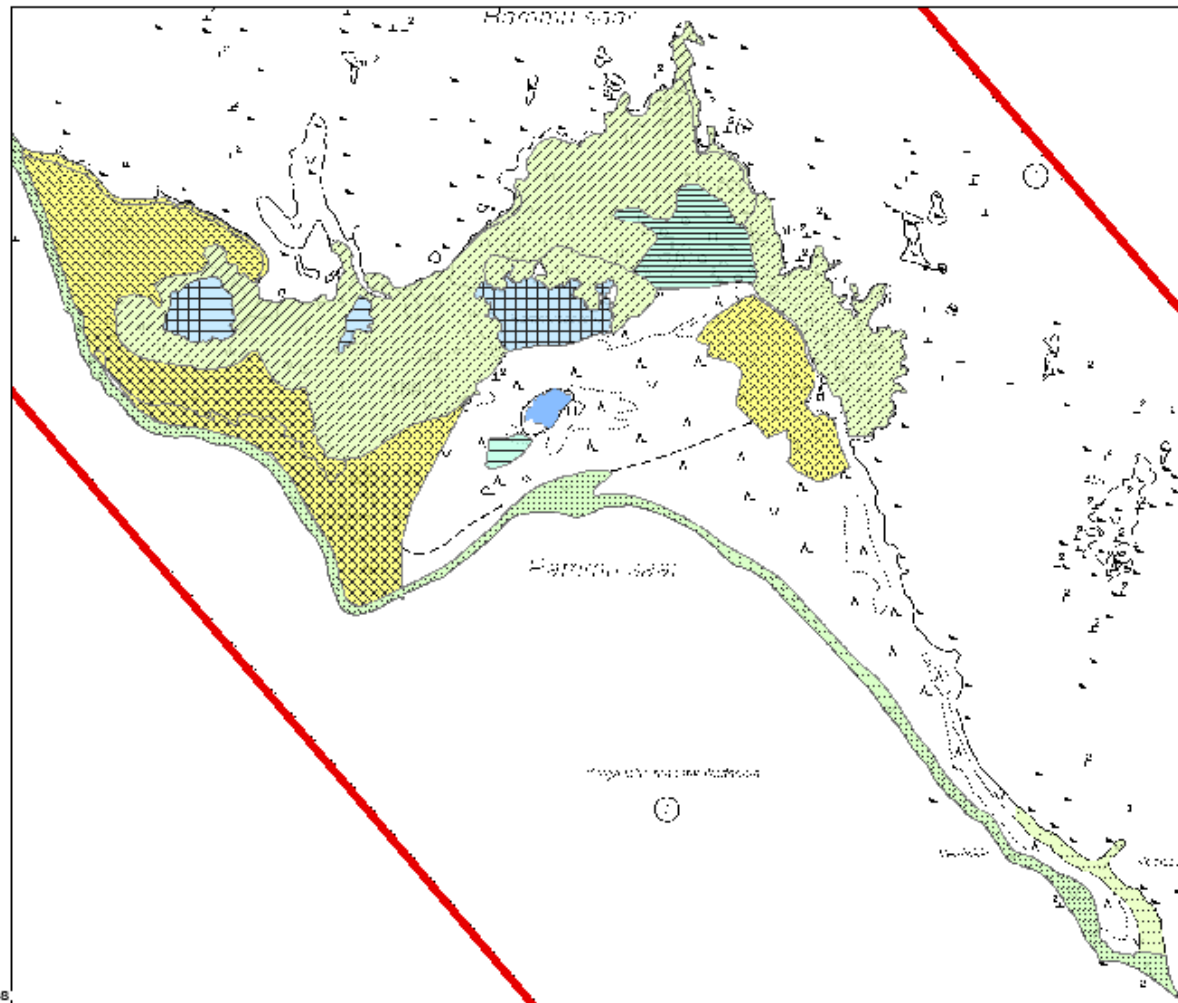
Natura 2000 võrgustiku elupaigatüüpide jaotus MKA-l (ha)

Tabel 2

Elupaigatüüp (eraldisi)	Rammu	Koipsi	Pedassaar	Rohusi	Malusi	laiud	Seisund Eestis *
1110 – (2)	339,3	42,0					soodne
1150 – (3)	4,2						soodne
1170 – (1)					0,1		soodne
1210 – (1)	8,7						soodne
1620 – (1)						17,2	soodne
1630 – (3)	32,9 (2)	4,7					ebapiisav, halvenev
1640 – (1)	1,3						soodne
2120 – (2)	0,6	5,9					soodne
2140 – (4)	23,1	7,1 (3)					teadmata
2180 – (1)			78,9				soodne
3160 – (1)	0,4						teadmata
5130 – (1)		11,0					soodne
7230 – (1)	3,7						halb
9010 – (1)				3,8			halb

* - Keskkonnaministeeriumi LKO hinnang (2008)

- Rammu saar**
Natura 2000 elupaigad
- 1150
 - 1210
 - 1630
 - 1640
 - 2120
 - 2140
 - 3160
 - 7230
 - Kolga lahe MKA

Koipsi saar

Natura 2000 elupaigid

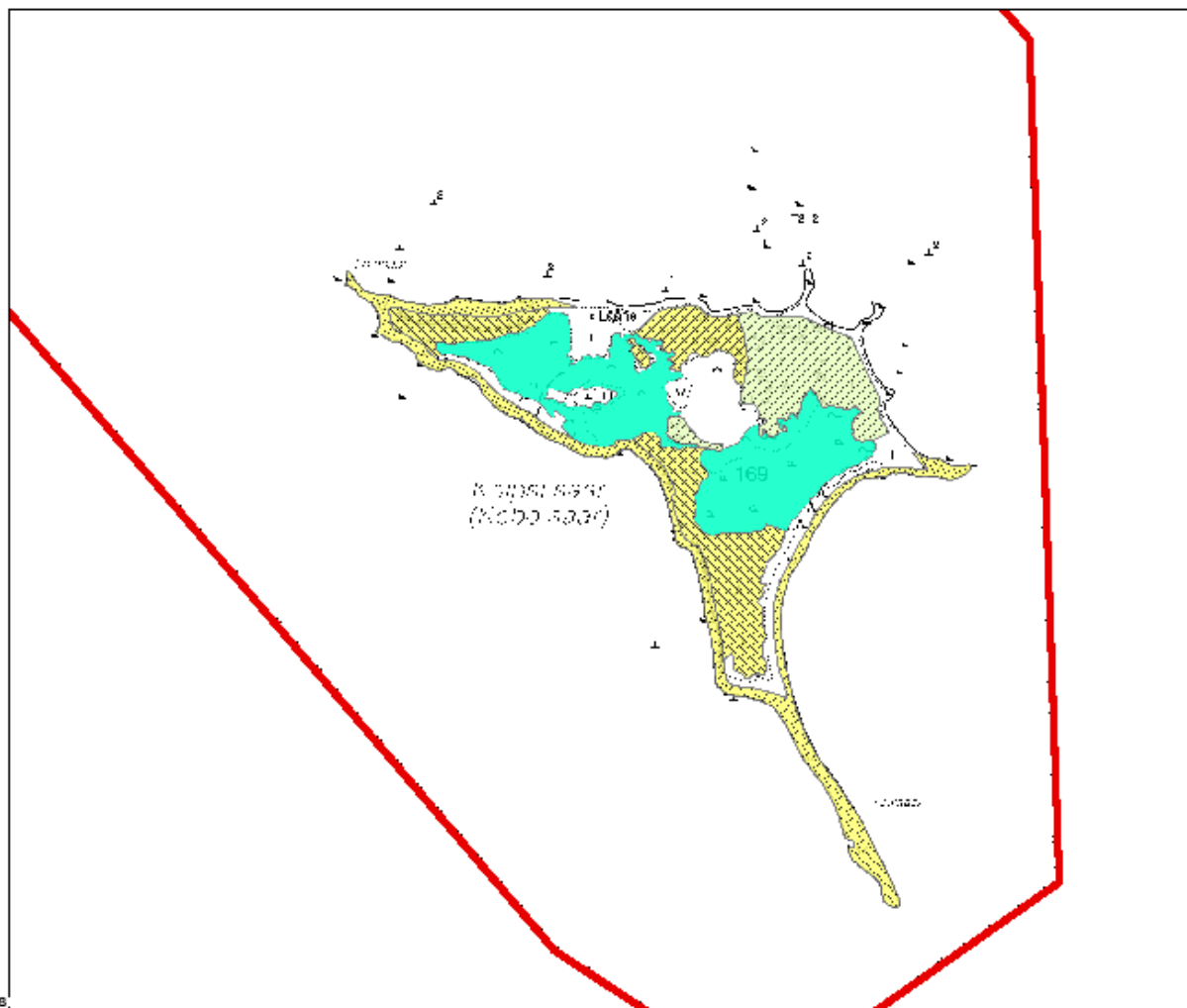
1630

2120

2140

5130

Koipsi lahe MKA

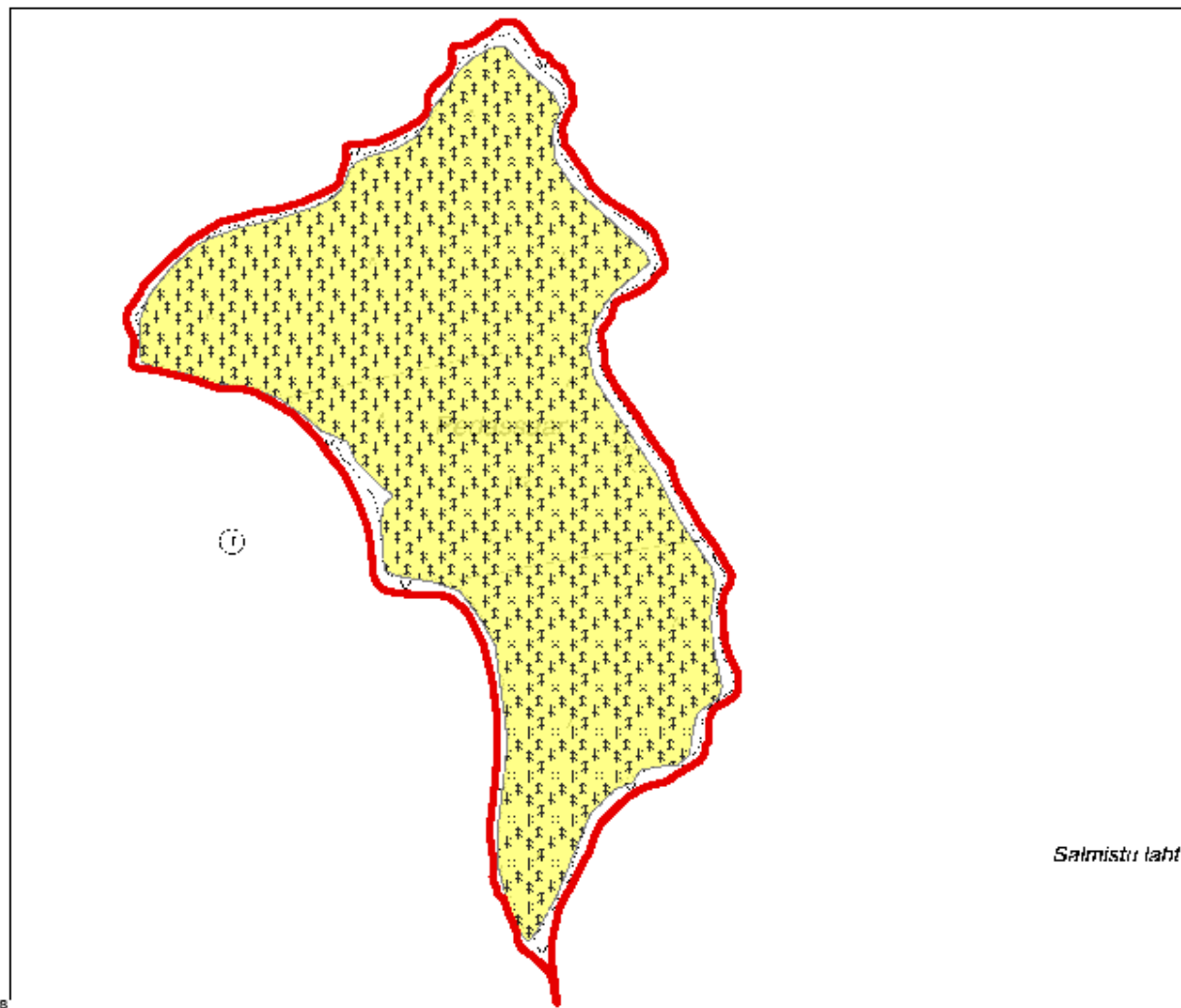
Eesti põhikaart- Maa-amet
Andmed - KKM LEO
Teostus- Urve Pii, juuni, 2008

Pedassaar

Natura 2000 elupaigad

 2180

 Koiga lahe MKA

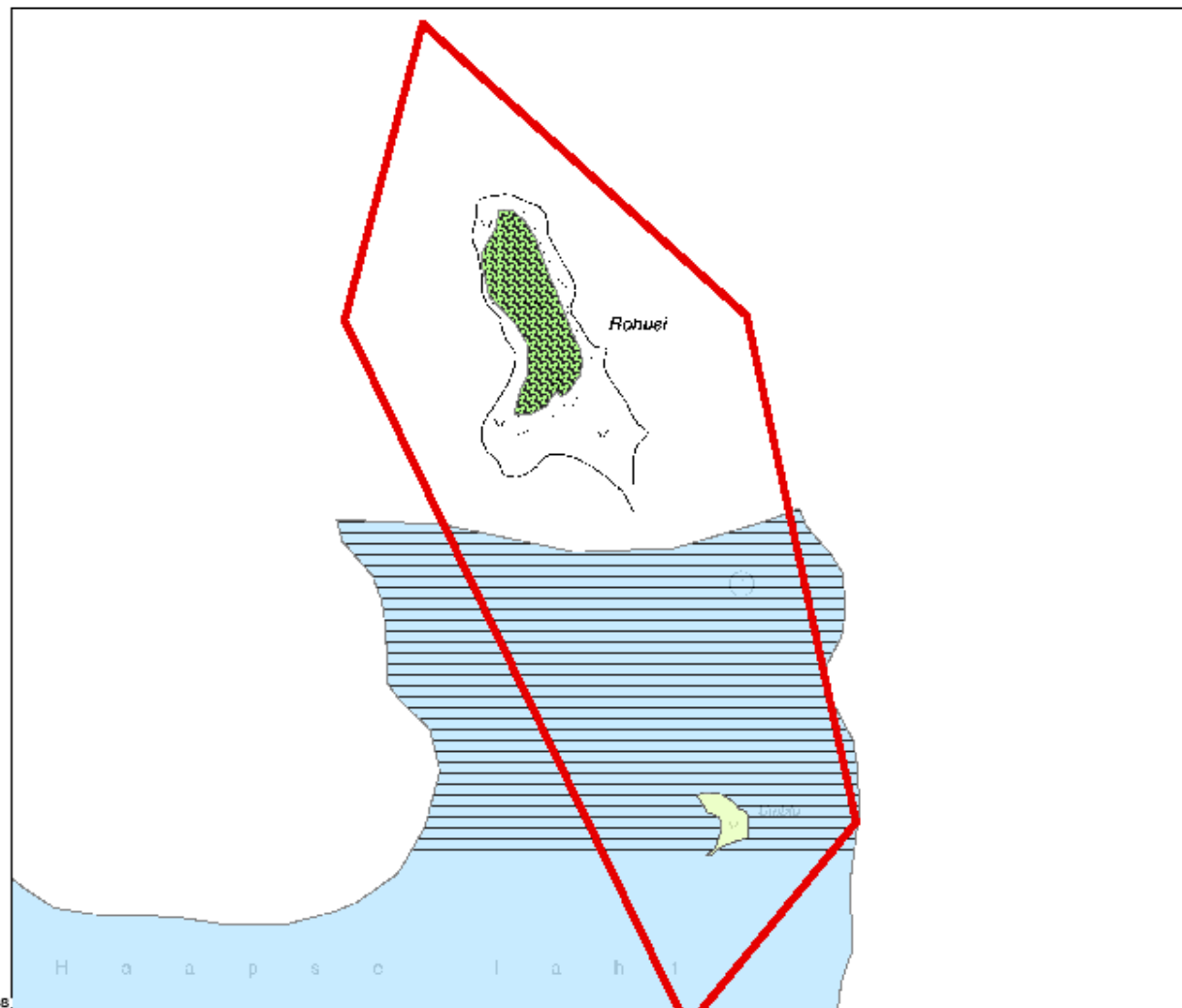

Eesti põhikaart- Maa-amet
Andmed -KKM LKO
Teostus- Urve Pii, juuli, 2008

Salmistu laht

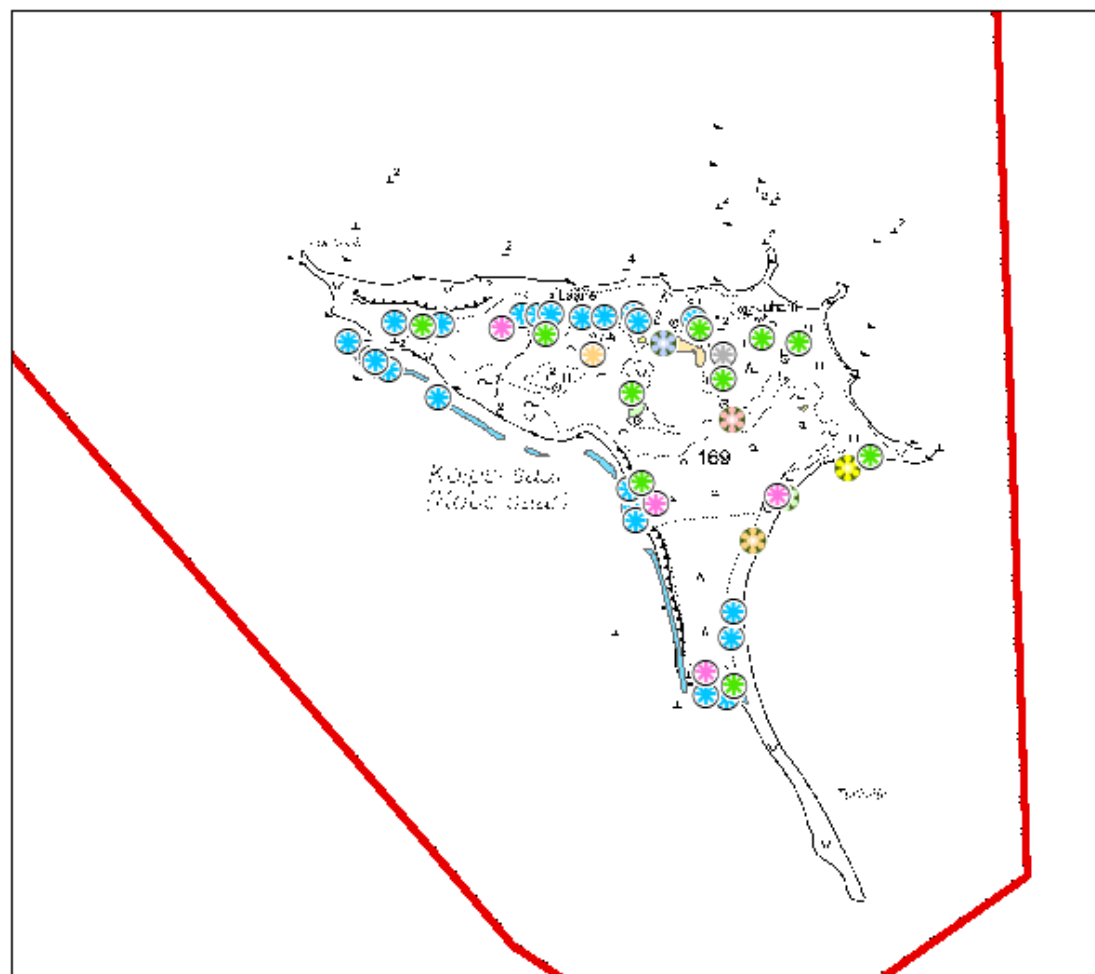
Rohusi saar
Natura 2000 elupaigad

- 1110
- 1620
- 9010
- Kolga lahe MKA

Eesti põhikaart- Maa-amet
Andmed -KKM LKO
Tõustus- Urve Pill, juuli, 2008

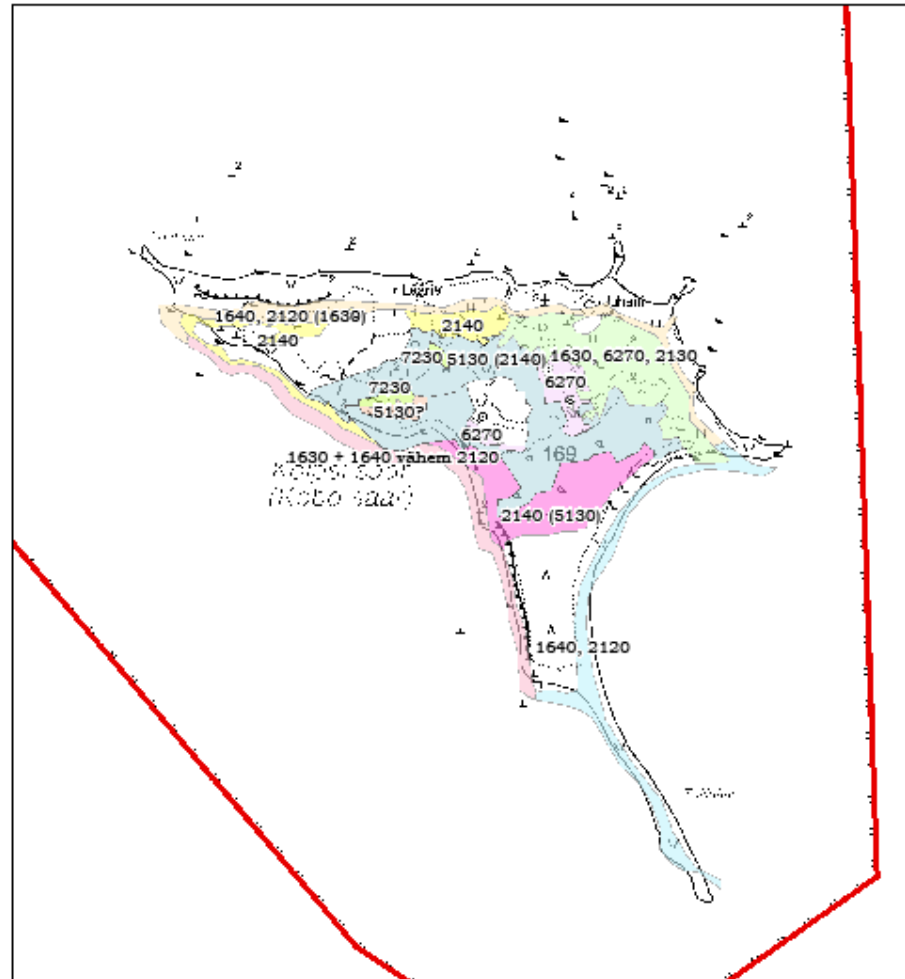
- odalähine tihedashein
 - odalähine tihedashein
 - merikann
 - rand-seahernes
 - rand-seahernes
 - kukits
 - põhja-kukemari
 - metskõvadik
 - mudelass
- samblad**
- *Pyrothalia papillaria*
 - *Stereocaulon papillosum*
 - *Xanthoria aureola*
 - karvtutik
 - šililakas niidiksammal
 - Koiga lahe MKA

Natura elupaigad T.Ploompuu andmetel (2009)

Eesti põhikaart- Maa-amet
Teostus- Urve Pilt jaanuar 2010

Juba määratletud elupaigatüüpidest on Rammul hinnatud⁶ problemaatilisteks 2120 ja 7230. Vastava aruande kohaselt ei esine elupaigatüüp valged lüüed (2120) saarel tüüpiliselt, kuna lüüestunud rannavallidel Põhja-Eestis ei ole tegemist luidekaera kasvualaga vaid liiv-vareskaera omaga. Eraldatuse eesmärgiks oli juhtida tähelepanu liiv-vareskaera elupaikadele, mis seoses puhkuse intensiivistumisega on sageli ohus ning olid Natura 2000 aruandes; varustatud ka vastava seletusega. Probleemaatilise on ka liigirikka madaloo elupaigatüübi (7230) eraldamine Rammul - saare karbonaadivaestel setetel ei esine liigirikkaid kooslusi, esineb rabastumist.

Koipsi kohta on koostatud (Ploompuu, 2009) keskkonnaregistri andmestikku mõneti täpsustav elupaigatüüpide kaart (lisandunud on 6270 ja 7230), mis on detailsem ja ilmselt ka täpsem (↑, joonis 8).

Kolga lahe saartel on kokku registreeritud umbes 380 liiki **soontaimi**, liigirikkamad on loomulikult just maastikuliselt mitmekesisemad saared: Rammu – 255, Koipsi – 205, Rohusi – 173, Pedassaar – 160 liigiga (Ploompuu, 2002 ja 2009). Koos varasematel aegadel saartel registreeritud liikidega on saartel loendatud kuni kolmandiku võrra enam taimeliike (Koipsil näiteks 310, vt. ka joonis 7, ↑). Liigirikkust saartel on mõjutanud enam püsiasustuse kaotamine Teise maailmasõja järel (millele järgnes kultuurtaimede väljatõrjumine) ning lindude kasvav mõju (üleväetamine, uute liikide sissekanne, toitumine marjadest). Mida väiksem on saar, seda enam mõjutavad tema taimestikku linnud, näiteks on Malusi saarterühmast tänaseks taandunud palude ja nõmmede taimeliigid, mida asendavad nüüd heinamaa ja söödilaadse rohustuga (raudnõges, kõrge raikkaerik, orashein).

Looduskaitsealustest soontaimedest kasvavad saartel:

- klibutarn (*Carex glareosa*), LK II
- põhjatarn (*Carex mackenziei*), LK II. Rammu rannaniidul on selle taime seireala
- rand-kirburohi (*Polygonum oxyspermum*), LK II
- rootsi kukits (*Cornus suecica*), LK III
- rand-seahernes (*Lathyrus japonicus*), LK III
- roosa merikann (*Armeria elongata*), LK III
- laialehine käokeel (*Platanthera bifolia*), LK III
- roomav öövilge (*Goodeyia repens*), LK III
- metskevadik (*Draba nemorosa*), LK III

Saartel on registreeritud üle **100 liigi samblaid**, suurematel saartel keskmiselt 50-70 liiki (Kannukene, 2002). Nende hulgas oli 1991 avastatud (hiljem kontrollimata) eriti väärtuslik Rohusi rannakividel leitud meri-lõhistanuka (*Schistidium maritimum*) kasvukoht, mis oli omal ajal ainukeseks teadaolevaks Eestis. Hiljem on neid registreeritud mitmel pool Põhja-Eestis.

Saarte lihhenoflooras on teada üle **200 samblikuliigi** esinemine (Nilson, 2002), nende seas on ka viis EPR-is nimetatud liiki.

⁶ Ratas, U. 2007. Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire allprogrammi – rannikumaastike seire – aastaaruanne. TLÜ Ökoloogia Instituut. Tallinn, 27 lk.

1.5. Loomastiku iseloomustus

Kaitseala loomastiku seas on suurim väärtus **linnustikul**. Just linnustiku kaitset teenib ka hoiuala moodustamine MKA naabruses. Kolga lahe saartel on linnuvaatlusi tehtud alates 1930 aastatest (Kumari, Mank, Mikelsaar), põhjalikumalt uuriti saari aga alles 1970 aastatel (Kesamaa, Renno). Senised üldistused on koostatud Jaanus Aua (1991 lepingulise töö koosseisus) ja Olav Renno (1992) poolt, samuti nn. tähtsate linnualade e. IBA projekti kokkuvõttes (Kalamees, 2003). Viimastest nähtub, et Kolga lahe saarte linnuala moodustamise peamiseks põhjuseks on alal esinevad, EL tasandil ohustatud kaks linnuliiki – randtiir ja väiketiir, samuti ka olulised liigid nagu valgepõsk-lagle, roo-loorkull, jõgitiir. Ohtusid linnualale näeb IBA projekt eelkõige puhkemajanduse suunalt.

Viimaste ülevaadete (LKK seired 2007-2008) põhjal on meil olemas täpne liigiline (arvukus, pesad, munad, pojad), samuti ka asustustiheduse (pa/ha) hinnang Kolga lahe MKA linnustiku kohta. Võrreldes varasemate uuringutega on kirjeldatud liikide arv mõnevõrra tõusnud, seda saab aga kindlasti seostada viimaste loenduste suurema põhjalikkusega. Liigirikkamad on loomulikult suuremad saared: Rammu (kohatud max. 52 liiki), Koipsi (22), Rohusi (18). Metsasel Pedassaarel, mis sisaldab vähem erinevaid elupaiku, kohati 2001 aastal 17 linnuliiki. Suurem asustustihedus on seevastu väiksematel saartel, 2008 aasta andmetel: Põhja-Malusil 471 pa/ha, Umblul 318 pa/ha, Allul 284 pa/ha, Vahekaril 185 pa/ha. Lindude pesitsuse õnnestumisele saartel avaldab suurt mõju rebase kohalolek, keda on kohatud Lõuna-Malusil, Rammus, Koipsil, Pedassaarel, Allul.

Kormoran on Põhja-Malusile asunud 1990. aastate keskel, koloonia on kiiresti kasvanud: 1998 – 5 paari, 2006 – 728 paari ning laienenud ka Lõuna-Malusile. Lindu on nähtud (I. Sirkas) ka Rammul ja teistel saartel. Kuna selle liigi tarvis on olemas eraldi kinnitatud ohjamis- ja kaitsekorralduskava (2008), mis eeldab teatud üldiste lepete saavutamist, ei hakata siinkohal eraldi kavandama kormorani ohjamist Malusi saartel. Kormorani edasine levik ei ole kindlasti MKA huvides.

Saarte **imetajate** kohta on andmeid vähem, need pärinevad põhiliselt Üllar Rammuli uurimistööst (Rammul, 2002). Püüasukateks võib suurematel saartel lugeda rebast ja halljänest, Pedassaarel metskitsi, eksiküalisteks metssiga, põtra, kährikut. Pisiimetajatest on kindlaks tehtud metskarihiire, mügri ja niidu-uruhiire esinemine, pisiimetajate arvukus on väikesaartele omaselt kõikum. Huvipakkuv fakt on mügri ja jänese varasem esinemine Malusitel, 1991 aastal neid seal enam ei tuvastatud. **Kahepaiksetest** on saartel teada rohukonna ja **roomajatest** arusalisliku esinemine. **Selgrootutest** on andmeid 12 sipelga- ja 164 mardikaliigi kohta (vastavalt Vambola Maavara ja Harald Habermani omaaegsetele määrangutele, kokku võetuna H-E. Rebasoo poolt 1987).

Imetajatest tuleb eraldi nimetada **hallhüljest** (*Halichoerus grypus*), kelle kaitseks on moodustatud Malusi sihtkaitsevöönd. Eesti vetes on hallhülge arvukus viimastel aastatel langenud, kuni 2004 aastani oli valdav pikem tõusutrend. Soome lahe asurkond on muu Eesti rannikumerega võrreldes küllalt väike, kõik tähtsamad elupaigad – Uhtju saared, Malusi Vahekari ja Krassi saar – on looduskaitse all sihtkaitsevööndi režiimiga. Vahekaril on varasematel aastatel loendatud üle 30 hallhülge (Jüssi, 2002), viimase kümne aasta jooksul on loendusnumbrid küll väikesed, mis siiski ei väljenda päris täpselt saare kui hüljeste taastumisala olulisust⁷. Vahekari on üheks võimalikuks peatuskohaks hallhülge liikumisteel Soome lahe idasoppi.

⁷ Jüssi, M., Jüssi, I. 2006. Hüljeste seire. Riikliku seireprogrammi aruanne, 6 lk.

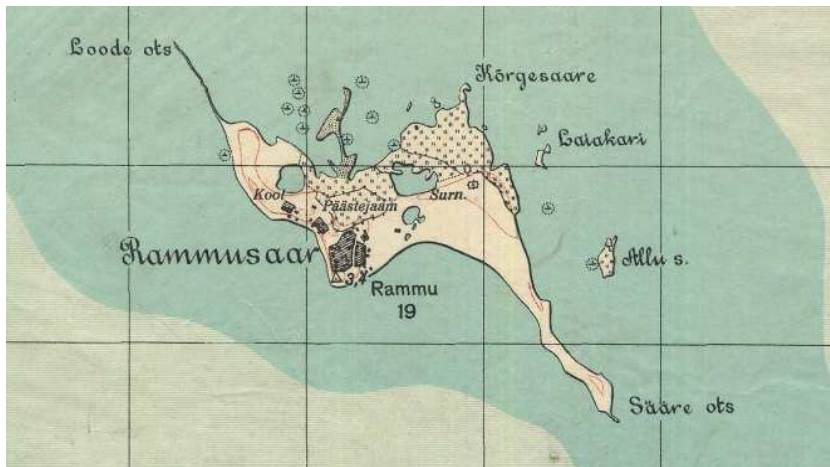
1.6. Inimtegevus

Inimasustuse kujunemine Kolga lahe saartel ulatub tagasi 18. sajandi algusesse, mil Rammule jõudsid esimesed soome-rootslased (Peil, 2002). Klamaste ja Lambotite suguvõsad said Rammul kesta 7-8 inimpõlve enne kui saar 1952 aastal piirivalve nõudmisel maha tuli jätta. Rammulased asustasid ka Koipsit (1795-1949), Rohusit (19. sajand), Umblut (1819-1865), Salmistu kaudu ka Pedassaart (19. sajandi algusest, hiljem oli Pedassaarel metsavahikoht, veelgi hiljem piirivalvepost). Malusi põhjapoolsem saar oli 19. sajandi esimesel poolel Kolga mõisale kuulunud kõrtsi asupaigaks (viinamüük soomlastele), millele lisandus ka kalastajate peatuskoha funktsioon. Kalastusonne oli saarel mitmeid ja neid kasutati kuni Teise maailmasõjani. Malusi lõunapoolne saar oli kalurite peatuskohana samuti, küll aga tagasihoidlikumas kasutuses. Veel enne seda, tsaariajal, kasutati Lõuna-Malusit aga sõjalaevastiku õppelaskmiste märklauana.

Suurim elanike arv Kolga lahe saartel oli tõenäoliselt 1920. aastatel, mil Rammul asus 19 ja Koipsil 8 majapidamist. Rammul tegutses 1924 asutatud algkool. 1930. aastatel hakkas saarte elanikkond aeglaselt kahanema (Peil, 2002). Saarte majandus sõltus pea täielikult kalapüügist, millele lisandus linnu- ja hülgeküttimine, paadiehitus. Tihe asustus tingis suure küttepuidu puuduse (neid veeti mandrilt), nii Rammu kui Koipsi olid karjatatud praktiliselt lagedateks. Kahel suuremal saarel olid kasutuses puktuulikud.

Etnograafilisi kirjeldusi Kolga lehe saarte asustusest, kommetest, keelepruugist jne. on avaldanud Gustav Vilbaste, merekultuurist Rootsis elavad endised saare elanikud Eralt Alt ja Harald Aksberg. Saarte asustusloo on oma doktoritöös (1999) kokku võtnud Tiina Peil.

Otseseid jälgi omaaegsest asustusest on tänapäeval saartel vähe – mitmeid ehitisi on lahti lammutatud ja saartelt ära viidud. Kiviaedade, kaevukohtade ja üksikute vundamentide kõrval on saartel säilinud üksikuid merekultuuri märke ning ajaloomälestisena arvel olev kalmistu Rammul. Osa Rammu saare vundamente on mere murrutuse käigus merre varisenud.

Rammu saar 1925 aasta topograafilisel kaardil

Nõukogude perioodi peamised märksõnad saartel on Rammu päevamärgid (ehitati 1986) ning männikultuuri rajamine Pedassaarele (pärast 1950. aastate tulekahjusid), sama ka liivikute

metsastamise eesmärgil Koipsile (13 ha) ja Rammule (50 ha). Piirivalve saartel ei paiknenud, võimalik, et just piirivalve ettepanekul – parema jälgimise huvides - tühjendati saared elanikest.

Saarte teatav suletus säilis Nõukogude perioodi lõpuni, pärast mida toimus maade tagastamine ja suvemajade püstitamine Rammul ja Koipsil. Puhkemajanduse ja majanduse laiema kiire areng viimasel kümnendil on soodustanud kõigi Kolga lahe saarte külastamise kasvu. Saartele on võimalik pääseda renditud meresüsta, skootri või aerupaadiga, rääkimata isiklikest veesõidukitest, mille arv kasvab nii Kolga lahe sadamates kui mujal lähikonnas. Pedassaarel tegutseb kümnekond aastat RMK metsamaja, saarel on ka tähistatud looduse õpperada, lõkke- ja telkimisplats. Kaitseala tutvustavad infotahvlid paiknevad hetkel Kaberneemes ja Salmistus. Pedassaart saabki, tänu Salmistu sadama lähedusele ja RMK metsamajale, hinnata kõige enam külastatavaks Kolga lahe saareks. Samas on täpsemaid külastusnumbreid väga raske välja tuua – peaaegu saartele ei ole üheselt kontrollitav ja hinnanguid anda saab vaid kaude. Ligikaudselt võib saari külastajate arvukuse alusel reastada järgmiselt: Pedassaar, Rammu, Koipsi, Rohusi, teised juba oluliselt vähem (Reimann, 2004).

Tähtsamad kaitseala tutvustavad turismifirmad on Kaberneemes tegutsev OÜ Puhka Aktiivselt (skootrid, meresüstad) ning Valkla rannas tegutsev OÜ Reimann Retked (meresüstad). Episoodilisi külastusi korraldavad kaitsealal aga ka teised, kaugemal tegutsevad mere-, jahi- ja seiklusturismi edendavad firmad. Küllalt palju on Kolga lahel ka nõ. korraldamata meresõitjaid. Peamiselt rannas puhkajate säästmiseks on Valkla rannas kehtestatud skootrite liikumispääs. Külastuskoormuse kasv on seni reguleeritav kaitse-eeskirjas sätestatud ajalise liikumispääsuga sihtkaitsevööndites (Malusi: 01.-20.07.; Rammu ja Rohusi: 01.04.-20.07.) ja kaitseala valitseja luba eeldava 50-inimese künnisega rahvaürituste korraldamisel.

1.7. Kaitse-eesmärk

Tulenevalt 1999 aasta kaitse-eeskirjast on Kolga lahe MKA eesmärgiks **Põhja-Eesti väikesaartele iseloomulike maastike ja koosluste kaitse**.

Koos Kolga lahe saarte loodusala ja linnuala (neist esimene kattub MKA-ga, teine hõlmab nii MKA-d kui üksnes avamerele jäävat hoiuala) esitamise 2004 aastal Natura 2000 võrgustikku, täpsustati ka MKA piires olevaid üleeuroopalise tähtsusega **väärtuslikke kooslusi** (elupaigatüüpe) ja liike, mille kaitse on samuti MKA kaitse-eesmärgiks. Loodusala nimetamise määruuses on nendeks:

- 1150* - rannikulõukad
- 1210 - esmased rannavallid
- 1620 - väikesaared ja laiud
- 1630* - rannaniidud
- 2120 - valged luited
- 2140* - rusked luited kukemarijaga
- 2180 - metsastunud luited
- 5130 - kadastikud
- 7230 - liigirikkad madalsood
- hallhüljes (*Halichoerus grypus*)

Elupaigatüüpide täpsustamise käigus on MKA-l lisaks eraldatud veel:

- 1110 - veealused liivamadald
- 1170 - karid
- 1640 - püsitaimestikuga liivarannad
- 3160 - looduslikud rohketoitelised järved
- 9010* - vanad loodusmetsad

Linnuala nimetamise määrukses on nimetatud ka 15 **linnuliiki**, kes on Kolga lahe linnualal olulised. Need on: alk, sinikael-part, rääkspart, tuttvart, kühmnokk-luik, tõmmukajakas, tõmmuvaeras, jääkoskel, rohukoskel, hahk, väiketiir, randtiir, kormoran, tutkas, punajalg-tilder.

Et MKA väärtusi on eraldivõetuna mitu, on peatükis 2 need grupeeritud ja esitatud tähtsuse alusel.

1.8. Kaitsekord

MKA eelkäija – Kolga lahe väikesaarte kaitseala - moodustati Harju Maavalitsuse 18. detsembri 1991 aasta määrusega nr. 232 maakondliku tähtsusega kaitsealana. Tookordne, vaid maismaad sisaldav, kaitseala hõlmas 246 ha. Aastast 1993 on Kolga lahe, nagu kõik maakondlikud kaitsealad, riikliku tähtsusega. Seadusjärgse kaitse-eeskirja sai kaitseala 1999 aastal (RT I 1999, 17, 280), mil kaitseala piire laiendati ka merele ja saartest liideti kaitsealaga Aksi saar. Viimane arvati veel samal aastal, seoses Prangli MKA moodustamisega, aga Kolga lahe saarte MKA koosseisust välja.

Kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt jaguneb MKA kolmeks sihtkaitse- ja kolmeks piiranguvööndiks. Pedassaart ja Rohusit-Umblut ümbritseb MKA-st väljaspool ka 2005 aastal moodustatud Kolga lahe saarte hoiuala (RT I 2005, 38, 300), mille kaitseväärtuseks on linnud.

Looduskaitseaduse kõrval on lennunduseaduse alusel, Vabariigi Valitsuse korraldusega (RT 2004, 43, 302), kehtestatud nõ. **tundliku faunaga alad**, teiste sead ka Malusi saared, kus kehtib lennupiirang (ei ole lubatud lendamine madalamal kui 450 m).

Veelgi varem, sõjaeelse looduskaitseaduse kohaselt, kuulusid riikliku kaitse alla Rammu naaber, 0,8 ha suurune linnusaar **Allu** (RT 1938, 94) ning üksikobjektidena **Pedassaare rändrahnude rühm** (RT 1939, 90) ja **Suur-Malusi saare rändrahn** (RT 1940, 20). Üksikobjektina on Malusi rändrahn ka täna eraldi kaitse all (teistkordselt alates 1959 aastast), kaitsetsooniks on (RT 2002, 79, 1217) määratud 15 meetrit – sihtkaitsevööndi tingimustes pole see aga kuigivõrd oluline.

Rammul on **kultuurimälestisena** registris (muinsuskaitse all) saare kalmistu (RTL, 1999, 63, 843).

Harjumaa **rohevõrgustiku ja väärtuslike maastike teemaplaneeringuga** (2003) on Kolga lahe saared täies ulatuses määratud väärtuslikuks maastikuks ja rohevõrgustiku saarelisteks osadeks. Jõelähtme valla **üldplaneeringuga** (2003) on Koipsil ja Rammul määratud lautrikohad (mõlemal kaks). Suvel 2008 algatas Jõelähtme valla volikogu Koipsi saare detailplaneeringu, millega soovitakse saarel kokku 12 eluasemekoha moodustamist (DP KSH on hiljem soovitanud 8 eluasemekoha varianti).

Skuutrite liikumist Kolga lahel reguleerib Harju maavanema korraldus nr. 2066, 11.06.1998, mis lubab skautisõitu ajavahemikus 10.00-20.00 ja kehtestab ruumilised piirangud: sõidukeeld Pedassaare – Salmistu joonest ida pool ning kuni 1 km kaugusel Valkla rannast. Ühtlasi määratletakse korraldusega skautrite väljasõidukoridorid avamerele Salmistus ja Valkla rannas.

1.9. Maakasutus ja -omand

Kaitseala maa jaguneb küllalt ühtlaselt kolme **omanikegrupi** vahel: 104 ha (40%) ehk Malusid ja Pedassaar kuuluvad riigimetsana RMK haldusesse; 90 ha (34%) kuulub eraomanikele; 69 ha (26%) on reformimata riigimaa ehk siis, sõltuvalt küsimusest, kas keskkonnateenistuse või maavalitsuse vastutusel. Olukord maade vormistamise ja omandiõigusega on pidevas muutumises. **Maamaksu** osas kehtib MKA-l, nii nagu teistelgi kaitsealadel, sihtkaitsevööndi maamaksuvabastus ja piiranguvööndi 50%-ne maksumäär.

Alalisi elanikke Kolga lahe saarte MKA-l ei ole. Suvemajasid on Rammul 3 ja Koipsil 4. Osad Koipsi suvemajad on ebaseaduslikud ehitised, püstitatud ilma kaitseala valitseja loata. Rammu liitsihi ülemine päevamärk (oli kasutuses kuni 1991) kuulub rajatisena, ilma teenindusmaata, eraomanikule.

Riigile maade **ostmise vajadust** kas siis looduskaitseliste väärtuste säilimise või avaliku huvi parema kaitsmise eesmärgil ei ole MKA-l täna ette näha. See vajadus võib aga tekkida. Küll esitas KA (tookord LKK) mõne aasta eest Maa-ametile taotluse kõigi seni reformimata riigimaade (näiteks Koipsil 12 ha) jätmiseks looduskaitsemaana riigi omandisse.

Maao mand ja kasutuspiirangud

Tabel 3

Saar	Maao mand	Kaitsekord
Rammu	54% - era 46% - rrm	19% - piirangu-, 81% - sihtkaitsevöönd, viimases 01.04.- 20.07. liikumispiirangud
Pedassaar	100% - riigi	piiranguvöönd
Koipsi	62% - era 38% - rrm	20% - piirangu-, 80% - sihtkaitsevöönd, viimases 01.04.- 20.07. liikumispiirangud
Rohusi	100% - era	sihtkaitsevöönd, 01.04.- 20.07. liikumispiirangud
L-Malusi	100% - riigi	sihtkaitsevöönd, liikumiskeeld: 01.01.-20.07.
P-Malusi	100% - riigi	sihtkaitsevöönd, liikumiskeeld: 01.01.-20.07.
Vahekari	100% - riigi	sihtkaitsevöönd, liikumiskeeld: 01.01.-20.07.
Allu	100% - era	sihtkaitsevöönd, 01.04.- 20.07. liikumispiirangud
Umblu	100% - era	sihtkaitsevöönd, 01.04.- 20.07. liikumispiirangud

1.10. Huvigrupid

Kolga lahe saarte MKA on püsiasiustusega kaitseala, mille moodustamine 1991 aastal, piirireziimi kadumise järel ja maade tagastamise eel, kulges valutult ja loomulikult. Saartel lihtsalt polnud tookord huvigruppe, kelle tegemisi kaitseala võinuks häirida (maade tagastamine polnud alanud). Tänapäevaks on kaitseala omaks võetud, allkirjeldatud huvigrupid respektiivsed looduskaitset. MKA-ga seonduvalt saab eristada järgmisi huvigruppe:

- Maaomanikud, umbes 20, on kas maareformi käigus maa tagasi saanud endised saarlased (nende järglased) või siis krundi hiljem soetanud isikud. Perekondlikku ühtekuuluvust tunnevad mitmed Rammu saare vanemad maaomanikud. Uuemad maaomanikud on huvitatud privaatsuse säilimisest. Majanduslikel põhjustel ei ole oma maavaldusi üldiselt kasutatud. Maaomanike huvides (elamukruntide moodustamine) on 2008 algatatud Koipsi saare detailplaneering/KSH.
- Turismifirmad – on huvitatud oma teenuste (jalgsi- ja süstamatkad) müügist ja seeläbi ka saarte omapära püsimisest pikemas perspektiivis. Tõenäoliselt ollakse huvitatud ka parematest randumiskohtadest ning õpperadade-stendide-lõkkeplatside jne. olemasolust.
- RMK – metsamaja haldaja Pedassaarel. On huvitatud *status quo* püsimisest – metsamaja külastatavus on hea, saarel ei ole suuri probleeme. Puhkemajanduse infrastruktuuri eest Pedassaarel on hoolitsetud. Hiljutiste struktuurimuutustega looduskaitsetes on lisandunud MKA tähistamise (randumiskohad) kohustus.
- Jõelähtme ja Kuusalu vald. Omavalitsused on huvitatud puhkemajanduse arendamisest, saarte paremast ettevalmistamisest puhkajate vastuvõtuks. Oluliseks teemaks Kolga lahe väikesaared omavalitsustele siiski ei ole. Probleeme on olnud lammaste omapäi jätmisega nii Rammu kui Koipsi saarel.
- Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regioon. Kaitseala valitseja. Kaitse korraldaja (ülesannete jaotus RMK-KA vahel pole lõpuni selge). On alustatud linnustiku seirega.
- Muinsuskaitseamet – ajaloomälestise (Rammu saare kalmistu) järelvalve.
- Väiksematest asjaliste rühmadest saab nimetada veel süstamatkajaid, skautisõitjaid, purjetajaid, loodushuvilisi, jahimehi jne.

1.11. Hinnang eelmise kaitsekorralduskava täitmisele

Eelmine kaitsekorralduskava (aastateks 2002-2006) ei jõudnud ametliku kinnitamiseni nagu suurem osa kaitsekorralduskavasid sellel perioodil. Tegevusjuhiseksena kaitseala valitseja tarvis oli kaval ometi positiivne mõju. Kavas ette nähtud tegevused (rühmitatuna halduse, infrastruktuuri ja haridus-teadus-seire alagruppidesse) olid nii sisult kui kulutuste osas realistlikud. Alltoodud tabelis on esitatud eelmise kava kõrgeima (I-II) prioriteetsusega tegevused. Paljud tegevused on ühel või teisel viisil ellu viidud, kõige organiseerimis- ja töömahukamad tegevused (niitude hooldus, kujundusraie) pole aga kahjuks täielikult käivitunud. Saarelisuse ja maaomandi küsimuste tõttu on sellel (mittekäivitumisel) ka objektiivsed põhjused.

Eelmises kaitsekorralduskavas ette nähtud tegevused (I ja II prioriteet)

Tabel 4

Tegevus (prioriteetsus)	Hinnang täitmisele	Vajadus edaspidi
Järelvalve (I), pidev	Toimis, eriti tänu seiretegevusele oli valitsejal pidev ülevaade saarte olukorrast. Suurim „sündmus“ kkk perioodil oli Koipsi saare lammaste saaga 2005	Jätkuvalt oluline
Kaitseala ja võõndite piiride tähistamine (I)	Kaitseala sihtkaitsevõõndid on mõistlikus ulatuses tähistatud	Vajalik tähistuse hooldamine, uut tähistust vaja ei ole
Turismi arengukava koostamine (I)	TPÜ RKÕ (Mart Reimann) koostatuna valmis MKA rekreatsioonikorralduskava	Vajadust uue kava järele ei ole
Teeradade rajamine, tähistus, hooldus (II)	Männinoorendikku Rammul on sisseraiutud teed (randumiskoht-surnuaed-järvedevaheline tee). Muus osas puudub nähtav vajadus	Piisab olemasoleva hooldamisest
Matkaradade koostamine (II)	RMK-l valmis Pedassaare matkarada kirjeldav voldik	Täiendav radade vajadus puudub
Infopunkti rajamine (I)	Kahes sadamas on infotahvel. Kaitseala kohta saab infot nii tavapärastest (EAS) I-punktidest kui RMK loodusmajadest	Piisab olemasolevate tahvlite hooldamisest
Laagriplatside rajamine ja hooldus: Ra, Ko, Pe (I)	RMK eestvõttel teostunud Pedassaarel, eraomanike poolt Rammul.	Piisab olemasolevate hooldamisest
Tualettide ehitus randumiskohtade ja laagriplatside juurde (II)	Pedassaarel olemas (2), mujal teostamata, ei ole vajadust	Vajadus puudub
Prügimajandus (I)	Sisuliselt ei ole teostatud. Kaudselt on järgitud KKK-s väljendatud põhimõtet: igaüks viib oma prahi tagasi mandrile	Vajalik selgitustöö
Joogivee puurkaev Pedassaares (II)	Teostamata	Pole esmatähtis, sõltub RMK metsamaja perspektiivist
Niitude hooldamine ja taastamine Rammul ja Koipsil ca 35 hektaril (I)	Teostamata, paar aastat toimus episoodiline karjatamine	Vajalik lammaste karjatamise taastamine
Kujundusraie ja hooldus: Ra-25 ha, Ko-10 ha (I), pidev	Teostatud osaliselt koos Rammu männikusse rajatud matkarajaga	Jätkuvalt vajalik
Harvendusraie Pedassaarel – 50 ha (II)	Teostamata, toimunud küttepuude varumine metsamaja tarvis	Küttepuude varumine jätkub
Tarade ehitamine karjatamiseks (II)	Teostamata, Koipsil eraomaniku rajatud tara (2005) oli sobimatu	Printsiibina võiks tara olla ümber maja, mitte karjamaa
Rammu surnuaia korrastamine (I)	Teostatud metskonna poolt	Jätkev hooldus vajalik
Väikesadamate ja lautrikohtade valik (I)	Teostatud Jõelähtme valla ÜP-ga, samuti ka rekreatsioonikorralduskavaga (2004)	Vajalik on tähistamine
Riiklik seire (I)	Toimib	Vajalik on seirete jätkamine
Täiendavad uuringud: järved, bioloogia, lindude ränne (II), pidev	Eraldi seirest on teostatud 2005 aasta rannakahjustuste uuring (Ratas, 2005)	Seirest eraldi vajalik Rammu taimkatte uuring
Loodusõppe korraldamine koolilastele (II), pidev	On teostunud juhuslikult	Printsiibina vajalik

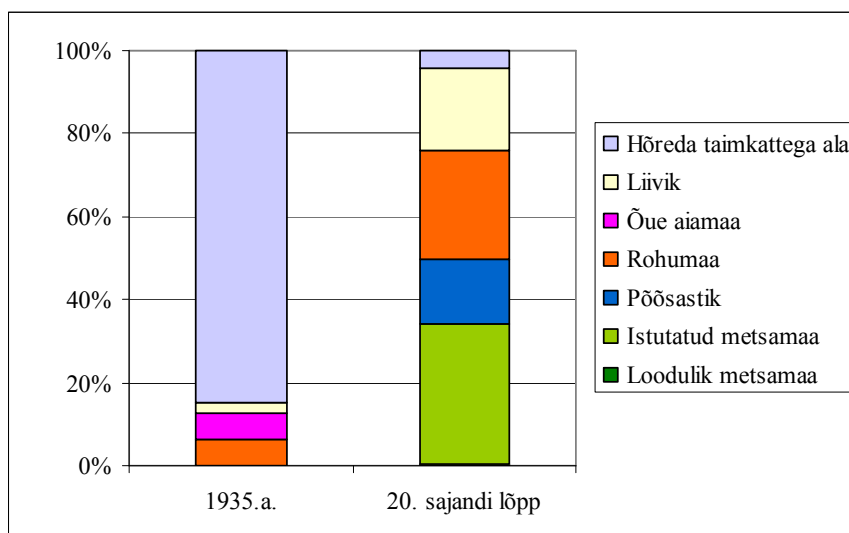
2. Kaitseala loodusväärtused ja neid ohustavad tegurid

Kaitseala loodusväärtused ja nende kaudu ka kaitse eesmärk on lühidalt kirjeldatud kaitse-eeskirjas ning Kolga lahe loodusala/linnuala kirjelduses (pt. 1.7.). Kõikide nõ. ametlike loodusväärtuste (maastik, 14 elupaigatüüpi, hallhüljes, 15 linnuliiku, kaitsealused taimeliigid, üksikobjektid jne.) eraldi võrdväärne käsitlemine ei ole mõistlik, paratamatult tuleb loodusväärtused seada mingisse hierarhiasse, eristamaks esmatähtsat ja teisejärgulist.

Maastikukaitseala puhul on **primaarne tähtsus ikkagi maastikul ja selle osana samas kujunenud kooslustel**. Haruldased taimeliigid ja linnustik, mis küll kujundavad samuti maastikku ja kooslusi, on suures osas sõltuvad oma elupaikadest, seega on MKA-l peamine maastiku kaitse ja selle läbi ka eluslooduse-elupaikade kaitse.

Saarte maastikud on välismõjutuste suhtes tundlikud, see seab meid küsimuse ette – milline on saarte elupaigatüüpide nõ. fooniline või siis lähteseisund, mida soovime säilitada või siis milleni soovime jõuda. Kahe inimpõlve (umbes 40) aasta jooksul on saanud selgeks, et kukemärjanõmme esinemine on Rammu ajaskaalal just nii üürrike. Vähemalt antud asukohas - kuna uue nõmme kujunemist saab jälgida saare loodeosas.

Koos kalurikülaga valdasid saarel liivikud ja hõrendikud, tulevik on männimetsa (sarnaselt Pedassaarega) päralt. Sama järsk (joonis 9) on olnud hõrendike (osalt nõmmed) kadumine Koipsil, kus vastav maakattetüüp on 70 aastaga kahanenud kümneid kordi. Noortel maastikel, nagu need saartel valdavad, on muutused kiired. Loomulikku suktsessiooni mõjutavad siin ka mere mõju järkjärguline kahanemine (va. otsesed kulutusrannad), linnustik aineringe tähtsa mõjurina jne. Suurepinnaline ühe elupaigatüübi säilitamine pole enamikul juhtudel ilmselt majanduslikult võimalik. Teisalt on üpris mitmed MKA elupaigatüübid nõ. igavesed, neid ei ohusta miski ja nad taastoodavad ennast edukalt – need on madalal asuvad, merega otseselt seotud elupaigatüübid (1110, 1150, 1170, 1210, 1620).

Joonis 9. Maakasutuse muutused Koipsil (Klimenko, 2006)

Kolga lahe saarte puhul peab veel märkima, et väiksemad saared (linnusaared) on juba füüsiliselt valdavalt looduse meelevaldas (külastussurve neil pole märkimisväärne, piirdudes üksikute matkajatega suvekuudel), ohutegurid on valdavalt looduslikud ja ei sõltu kaitse korraldamisest. Valikuid kaitse korraldamisel on vaja teha kolme suurema saare (Rammu, Koipsi, Pedassaar) puhul.

Reaalsetest kavadest on Kolga lahe MKA-d kõige enam mõjutamas ilmselt **Koipsi saare detailplaneering**. Pole põhjust arvata, et see (DP-le järgnev võimalik ehitustegevus) kujuneb saarele ohuks igal juhul. Küsimus on siin mahtudes - DP lähteseisukohtades ette nähtud kuni 12 suvilat ja 26 abihoonet on pigem saare taluvusvõime ülehindamine. Ajalooline saare eluasemete arv (kuni 8), hoonestuse kompaktne koondumine saare põhjaosas, koosluste praktilise hooldamisega seotud tegevused – need momendid olid aluseks, miks KSH-s on DP üldist taotlust toetatud. Olukorras, kus planeerija saab arvestada ainult eramaa ja piiranguvööndiga, ei ole võimalik ära paigutada kõiki algselt ette nähtud hooneid. Planeeringujärgsed ohud loodusväärtustele seisnevad külastuskoormuse kasvus (tallamine, lindude häirimine, avaliku ruumi paratamatu kitsendamine – üksiku suvemaja mõjuraadius ületab krundipiire kordades). Samas võib mõõduka asustusega kaasneda ka plusse.

MKA-l on väärtuseks seega **maastikukompleks tervikuna**. Liialt üldine mõiste, kui mõelda kaitse korraldamisele. Arvestades, et maastikul on väärtuste esiletoomisel võimalik võtta aluseks näiteks mingite pinnavormide, paigaste, vaadete või ka koosluste hinnatud-kirjeldatud olemit, siis just viimane on meil parimal võimalikul tasemel olemas. Seega - maastikukompleksi väärtust saab tinglikult hinnata elupaigatüüpide kaudu. Teised võimalused eksisteerivad samuti, need on aga enam subjektiivsed ja ei võimalda laiemat võrdlust.

Võttes aluseks Natura 2000 elupaikade inventuuri tulemusi, kriitlisi hinnanguid inventuuri osas, elupaigatüüpide üldist ohustatust Eestis (tabel 2), üldisi tendentse, samuti ka teiste loodusväärtuste olemit, saab MKA väärtused rühmitada kolme rühma (tabel 5). Need on:

1. Esmatähtsad: osad elupaigatüübid: 1630, 2140, 5130, linnustik tervikuna, hülge lesila
2. Tähtsad: osad elupaigatüübid: 1640, 2120, 2180, merelised EP-d, põhjatarna kasvukoht, saarte maastik kui puhkemajandust, teaduslikku uurimistööd ja loodusharidust soosiv keskkond
3. Vähemtähtsad: ülejäänud elupaigatüübid, Malusi rändrahn, Rammu kalmistu

Rammu kalmistu 1992

... ja 2007

Kolga lahe MKA väärtuste koond

Tabel 5

Rühm	Nimetus	LK-väärtuse tasand (I-III)	Kaitse eesmärk *	Ohutegurid	Erimeetmed	Oodatav tulemus
Elupaigatüüp	Merega otseselt seotud elupaigatüübid: 1110, 1150, 1170, 1210, 1620	II	P	Ühised kogu Läänemerel	Ei ole vajalikud	Ei sõltu MKA-st
	Rannaniidud: 1630	I	PM	roostumine	karjatamine	Niidu püsimine
	Püsitaimestuga liivarand: 1640	II	P	looduslikud	-	Kooslus säilib
	Valged lited: 2120	II	P	looduslikud	-	Kooslus säilib
	Rusked lited: 2140	I	PM	kinnikasvamine	harvendus	Kooslus säilib
	Metsastunud lited: 2180	II	P	prahistamine	info	Kooslus säilib
	Huumustoitelised järved: 3160	III	P	looduslikud	-	Kooslus säilib
	Kadastikud: 5130	I	PM	kinnikasvamine	karjatamine	Kooslus säilib
	Madalsoo: 7230	III	P	looduslikud	-	Kooslus säilib
	Vana loodusmets: 9010	III	P	looduslikud	-	Kooslus säilib
Liik	Hallhüljes	I	P	häirimine	-	Häirimist ei esine
	Linnustik tervikuna	I	P	häirimine	info	Häirimist ei esine
	Põhjatarn	II	P	looduslikud	-	Liik püsib
Maastik	Puhkemaastik jne.	I	PM	lindude häirimine	randumis-kohad + info	Linde ei häirita
Üksikobjektid	Rammu saare kalmistu	III	PM	kinnikasvamine	puhastamine	Säilib avatuna
	Malusi rändrahn	III	P	looduslikud	-	Ei kahjustata

* P - loodusliku protsessi jätkumine, PM - looduslik protsess vajab muutmist/suunamist

2.1. Esmatähtsad loodusväärtused

Rannaniidud (1630) esinevad suurema massiivina (33 ha) Rammul, väiksem (5 ha) niiduala on ka Koipsil. Siinsed rannaniidud on osalt primaarsed, osalt kujunenud karjatamise tagajärjel. Niidud on roostumas. Nende taastamiseks on soovitatud kuni 10 lihaveise sissetoomist (Mägi, 2001), rannaniitu pügavad ka lambad, kelle tänane arv saarel (umbes 20) võiks olla kordades suurem (on olnud ligi 100).

Kaitse-eesmärk: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (38 ha) ning selle seisundi parendamine, saavutades A kategooria.

Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks: Elupaik on säilinud vähemalt samal pindalal (38 ha) ning selle seisund on säilinud vähemalt samal tasemel (B). Tagatud on regulaarne karjatamine.

Mõjutegurid ja vajalikud tegevused:

Positiivsed:

- Olemasolev toetuste süsteem.
- Varasemalt karjatatud (viimati 2009.aastal).

Negatiivsed:

- Karjatamise katkemine.
 - Vajalik on ala karjatamise taastamine/jätkamine, sh karjaaia rajamine ning karja hankimine. Elupaiga hooldamise juhiste järgimine.

Nõmmekooslused, eelkõige kanarbiku- ja kukemarjanõmm (2140) esinevad samuti Rammul (23 ha) ja Koipsil (7 ha) ent nende pindala on kiiresti kahanemas. Rammul oli veel paarkümmend aastat tagasi nõmme ulatus ligi poole suurem, kahanemine toimub koos männikultuuri jõudsa kasvamisega saare idaosas. Koipsil on nõmm kattumas männi ja kadakaga. Lambapidamise (mis pooljuhuslikult vältas kuni 2009 aastani) taastamisele lisaks on vajalik männi ja kadaka kohatine väljaraie, Rammul sobib selleks paremini tuletorni teest lõunasse jääb klibune ala (reformimata riigimaa).

Kaitse-eesmärk: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (30 ha) ning selle seisundi parendamine, saavutades A kategooria. Tagatud on regulaarne karjatamine.

Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks: Elupaik on säilinud vähemalt samal pindalal (30 ha) ning selle seisund on säilinud vähemalt samal tasemel (B). Tagatud on regulaarne karjatamine.

Mõjutegurid ja vajalikud tegevused:**Positiivsed:**

- Olemasolev toetuste süsteem.
- Varasemalt karjatatud (viimati 2009.aastal).

Negatiivsed:

- Karjatamise katkemine.
 - Vajalik on ala karjatamise taastamine/jätkamine, sh karjaaia rajamine ning karja hankimine. Elupaiga hooldamise juhiste järgimine.

Kadastik (5130) esineb kooslusena vaid Koipsil (11 ha). Ohustatud on ta vaid varjutamisega mändide, kuuskede, pihlakate jt. puude poolt. Kasvades liiga tihedaks katab kadastik omakorda kukemarjapuhmi.

Kaitse-eesmärk: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (11 ha) ning selle seisundi parendamine, saavutades B kategooria. Tagatud on regulaarne karjatamine.

Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks: Elupaik on säilinud vähemalt samal pindalal (11 ha) ning selle seisund on säilinud vähemalt samal tasemel (C).

Mõjutegurid ja vajalikud tegevused:**Negatiivsed:**

- Maaomanike passiivsus, raskendatud ligipääs.
 - Vajalik on ala puhastamine kadakaid varjutavatest okaspuudest. Elupaiga hooldamise juhiste järgimine.

Eestis loetakse (Keskkonnaministeeriumi LKO andmed, 2008) rannaniitusid üldiselt ebapiisavalt kaitstuks (seisund *ebapiisav ja halvenev*), nõmmede kohta seisukoht puudub, kadastike kohta on hinnanguks *soodne*.

MKA **linnustik** on mitmekesine ja hästi uuritud. Linnustik kasutab mereliste elupaikadele lisaks ka saarelisi, mis osaliselt kadumas. Linnustiku eksperdid (Mägi, 2001) on rõhutanud vajadust avatud maastike järele: *Metsasust peaks vähendama* (Koipsi), *Saarele istutatud männinoorendikust tuleks suur osa maha võtta, eriti praegu linnurikkamatest osadest* (Rammu), *Saar on hakanud kulustuma. Selle vältimiseks võiks seal kas heina teha või viia suveks saarele kümmekond lammast* (Rohusi). Kormorani tõrje vajadus näib ilmne, seda tuleks aga korraldava liigi ohjamiskava (2008) alusel. Jääga kõikidele saartele pääsev rebane on tõsine oht lindudele. Rebase küttimisega on

tegeletud, viimati Harju Jahindusklubi Kostivere sektsioon (Rammul nähti 2008 aastal kuus rebast), rebase tõrje peaks saama aga nõ. rutiinseks tegevuseks.

Hallhülge poegimiskoht Vahekaril, küll viimastel aastatel väikese kasutusega, on tähtis lüli muidu hõredas Soome lahe lesilate reas: Krassi ja Uhtju vahel on ligi 170 km ja Vahekari on ainuke püsivam vahelüli. Ohud hallhülgele on ühised kogu Läänemeres – keskkonnamürgid, kalapüünised, jää puudumine.

Kaitseala **maastik** laiemalt on ohustatud nii koosluste teisenemise kaudu kui ka võimaliku liigse kasutuskooormuse kaudu. Linnusaartel probleemi ei ole, küll aga Pedassaarel, Koipsil, Rammul. Samas – külastajate arvukus on teisejärguline, tähtsam on see, kuidas nad saarel käituvad (Reimann, 2004).

2.2. Tähtsad loodusväärtused

Püsitaimestikuga liivarand (1640) on esindatud väikese rannalõiguga (1 ha) Rammu kaguosas Sääre otsal. Ohutegurid puuduvad, st. on looduslikud.

Kaitse-eesmärk: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (1 ha) ning selle seisundi parendamine, saavutades A kategooria.

Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks: Elupaik on säilinud vähemalt samal pindalal (1 ha) ning selle seisund on säilinud vähemalt samal tasemel (B).

Koipsil u. 6 ha suurusel rannalõigul esinevad nn. **valged lited** (2120) on liiv-vareskaera kasvukohaks. Ohutegurid puuduvad, st. on looduslikud. Ohutegur võib aga kujuneda algatatud detailplaneeringu (12 suvilat jne.) maksimaalsest elluviimisest, kui saare (suvine) elanike arv kasvab x-korda.

Kaitse-eesmärk: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (6 ha) ning selle seisundi parendamine, saavutades A kategooria.

Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks: Elupaik on säilinud vähemalt samal pindalal (6 ha) ning selle seisund on säilinud vähemalt samal tasemel (B).

Mõjutegurid ja vajalikud tegevused:

Positiivsed:

- Vähene inimkoormus.

Negatiivsed:

- Võimalik ehitustegevus ja sellest tulenevalt tallumiskoormuse kasv.
 - Vajalik on detailplaneeringu menetlemisel teostada keskkonnamõju hindamine selgitamaks maksimaalset ehitiste arvu, mis ei kahjustaks veel elupaika.

Kogu Pedassaare mere otsese mõju alt välja jääv siseosa – u. 79 ha - on klassifitseeritud kui **metsastunud luited** (2180). Selle elupaigatüübi valdava koosluse – samblikumänniku – seisund on rahuldav. Koosluse säilimist tulevikus võib aga ohustada suurenev tallamine, mida soodustab kerge ligipääs, kasvanud puhketeenuste pakkumine, kõrvalasuva Valkla ranna populaarsuse kiire kasv.

Kaitse-eesmärk: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (79 ha) ning selle seisundi parendamine, saavutades B kategooria. Tagatud on regulaarne karjatamine.

Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks: Elupaik on säilinud vähemalt samal pindalal (79 ha) ning selle seisund on säilinud vähemalt samal tasemel (C).

Mõjutegurid ja vajalikud tegevused:

Positiivsed:

- Kaitse-eeskirjaga seatud piirangud külastajate arvule.

Negatiivsed:

- Suurenev turism (nii korraldatud kui „metsik”).
 - Vajalik ala pidev kontroll maaomaniku (RMK) ja keskkonnainspektsiooni poolt.

Merelised elupaigatüübid MKA-I (1110, 1150, 1170, 1210, 1620) ei ole lokaalselt ohustatud.

Põhjatarna kui ühe LK liigi seiratav kasvukoht Rammu rannaniidul on mõõtmetega umbes 25x25 m. Kasvukoht väheneb suktsessiooniliste muutuste tõttu⁸. Sekkumine pole vajalik.

2.3. Vähemtähtsad loodusväärtused

Huumustoiteline **Leetselja järv** (3160) ja sellega seotud **soolaik** – 4 ha - Rammu saarel on olulised maastiku mitmekesistajad. Aga nagu varemgi märgitud (Ratas, 2007) ei ole siin tegemist liigirikka madalsooga. Ka Leetselja järve ei saa pidada huumustoiteliseks,

⁸ Aguraiuja, R. 2006. Ohustatud ja kaitstavate taimeliikide seire alamprogramm. EMÜ PKI. Tartu.

mille sarnaseid sisemaa soodes on sadu. Leetselja järv saab osaliselt huumusrikast pinnasevett soolaigust, seega võiks teda tinglikult pidada poolhuumustoiteliseks (semidüstroofseks). Siiski on ka see määratlus pigem vale – järv toitub valdavas osas sademetest ja tema valgala moodustab soolaik väikese osa. Järves toimub kaldataimestiku laienemine (Ratas, 2007), mis viitab tema kinnikasvamisele-soostumisele. Järvel ja soolaigul puuduvad ohutegurid, st. need on looduslikud.

Vana **loodusmetsa** laik Rohusil (9010) ei ole tegelikult kuigi vana. Hõre valgusküllane männi kannatab risustumise käes – sisuliselt on tegemist keskealise metsaga, kus hooldust pole tehtud ligi pool sajandit. Kui peame Rohusil linnustiku prioriteetsemaks kooslusest, tuleks metsa siiski puhastada. Välised ohutegurid puuduvad.

Malusi **rändrahn** (Suur-Malusi läänerand) kuulub nõ. suurte rahnude hulka (ü=10-25 m), milliseid Eestis on hinnanguliselt tuhat. Et Malusi on aga üpris lähedane hiidrahnu mõõtmetele (ü=24,3 m) ja paikneb hästinähtaval kohal, on tema tähendus suurem. Ohutegurid puuduvad.

Rammu saare **kalmistu** (rajatud 20. sajandi alguses) on ajaloomälestis. Tema varasem omapära – paiknedes madalal ja lagedal tasandikul oli kalmistu nähtav ka merele – on kadunud. Metskonna hoolet on kalmistu aiaga piiratud ja hooldatud. Asendatud on värava plekk-katus. Ohutegur kalmistule on hoolduse kadumine – tegemist pole nõ. ametliku matmiskohaga ja seni on kalmistut hoitud kogukonna-regulatsiooni korras.

3. Väärtuste säilimisele ja/või taastamisele suunatud tegevused

Võrreldes eelmise kaitsekorralduskavaga on planeeritavate tegevuste nimekiri lühem. Piiratud on peamiselt KA otseses vastutusalas olevate tegevustega. Eeldatud on, et:

- riiklikud seired jätkuvad;
- KA saab üldjuhul korraldada kaitseala heaks töötavate inimeste (talgulised, jahimehed, seirajad jne.) transpordi saartele, sõidukulud ei kajastu tegevuste hinnas;
- RMK jätkab Pedassaare metsamaja, õpperaja ja puhkekohtadega seotud hooldustöid;
- karjatamisel tuleb toetada maaomanikke (KA ei pea olema loomade omanik)
- nõ. puhtad linnusaared ei vaja KA-poolseid lisategevusi (erandiks võib kujuneda kormoraniga seonduv);
- Rammu ja Koipsi ei vaja täiendava matkainfrastruktuuri (tualetid, lõkkekohad, rajatähised) püstitamist (va. randumiskohtade tähistamine, olemasoleva raja hooldus ja võimalike linnuvaatlustornide rajamine Rammul või ka Pedassaarel). Samas ei saa välistada, et saarele sobib näiteks mõni muu puhkemajanduslik objekt ja et mõne maaomaniku initsiatiivil see ka rajatakse.

MKA toimimiseks lähiaastatel vajalikud tegevused võib liigitada kaheks: A) uuringud ja ekspertiisid ning B) hooldus ja ehitus. Lisaks muidugi kaitse korraldamise administratiivne töö, eelkõige kaitsekorralduslik seire, tähiste korrashoid, maaomanike teavitamine karjatamistoetuste võimalikkusest, nende abistamine ja üldine järeelvalve.

A. Uuringud ja ekspertiisid

Kuna MKA on loodusteaduslikult suhteliselt hästi uuritud, siis on õige piirduda senitehtu täpsustamise ja järjepidevuse tagamisega. Ei ole nähtavat vajadust alustada mingi täiesti uue inventuuri või teemaga. Loomulikult on vaja aga toetada igasugust teaduslikku initsiatiivi, mis lähtub vajadusest selgitada vähetuntud protsesse. Vajalikud on läbi viia järgmised uuringud või ekspertiisid:

- Linnustiku seire jätkamine (seni toimunud 2001, 2007, 2008). Väikesaartel igal aastal, kolmel suuremal saarel iga kolme aasta järel.
- Kaitsealuseid taimeliike täpsustav inventuur Rammu saarel (Koipsilt on värsked andmed 2009). Rammult on palju botaanilist andmestikku, mis pole koordinaadi või kaardiga määratud ja on sellisena kasutu.
- Kaitseala elupaigatüüpide inventuur, et täpsustada elupaigatüüpide seisundit.
- Teostatavusanalüüs veiste ja/või lammaste kasutamiseks Rammu rohumaadel: mitu, kus täpsemalt, mis perioodil, kuipalju maksab, millised on ohud jne.
- Kaitse-eeskirja uuendamine. Üldise ajakohastamise kõrval on kaitse-eeskiri kohati liiga eluvõõras (§ 8. mootorsõidukite liiklemine väljaspool ettenähtud parklaid, ujuvvahenditega liiklemine üksnes tähistatud kohtades; § 18. liiklemine merel kaitseala valitseja poolt tähistatud liiklusteel jne), sihtkaitsevööndite jaotus on liiga kohmakas. Eeskiri võiks selgesti sätestada mootorsõidukitega liikluse keelu saartel, merel liiklemist reguleerida saab mingi kaitsevööndi - näiteks 200 m saarest – kehtestamisega. Võimalus on fikseerida ka veesõidukite maksimaalne kiirus. Seni on tehtud ka ettepanekuid liikumiskeeluga aladel keeluaja lühendamiseks, näiteks 1. juulini. Uue kaitse-eeskirja projekti (määruse eelnõu) koostas Tiit Leito 2008 a. lõpus. Vajalik on selle menetlemisega edasi minna.

Joonis 10. Vajalikud tegevused Rammu saarel

B. Hooldus ja ehitus

Hoolduse ja ehituse osas piirdutakse kolme suurema saare ja mandriga (selles osas, mis puudutab infotahvleid). Saarte kasutuskooormus on küll kiiresti kasvanud, ent on ometi piisavalt hõre (ja jääb selliseks ka lähiaastatel) et saartele uusi rajatise mitte kavandada. Erandina võib käsitleda linnuvaatlustorni (h=4-5 m) Rammu saarel (järvedevaheline ala), mis toetaks loodusharidust ja linnustiku tundmaõppimist (võimalik on torni ehitamine ka Pedassaarele, kus see teeniks eelkõige puhkajate huve).

Väga oluline on karjatamise taastamine Rammus, Koipsil ja ka Rohusil. Siin saab toetada ikkagi lauskarjatamise printsiipi, so. **õigem on taraga piirata õueala** (kui karjatamine on maaomanikule häiriv), kui piirata mingi aedik lammaste tarvis. Täna, ilma teostatavusanalüüsita, ei saa KA võtta otsust kohustust ise loomapidamisega alustamiseks. Kui leiduks maaomanik, kes (teiste nõusolekul) võtaks karjatada kogu Rammu rannaniidu (33 ha), võiks ta saada PRIA-lt aastas ligi 6400 euror loodushoiutoetust. Mõistagi tähendab see aga kulutusi veiste (u. 30) või lammaste (u. 150) soetamisel.

Vajalikud on järgmised hooldus- ja ehitustööd:

- Randumiskohtade tähistamine. Maksimaalselt Rammul 2-s ja Koipsil 3- kohas (vt. kaardid 8 ja 9). Võimalik, et ka Rohusil. Väiksematel saartel pole tähistus nii oluline. Sisuliselt ei ole sellise randumiskoha väljanägemisel erinõudeid, teede- ja sideministri määruse (RT 1999, 114, 1499) kohaselt oleks tegu **lautriga**, mis ei kuulu riiklikesse registritesse. Järgmine ehitustehniline aste – paadisadam – pole seal kehtivate nõuete kohaselt MKA-l reaalne. Randumiskohtade tähistamisega koos on otstarbekas, vältimaks ülemäärast sildistamist, anda ka esmane info kaitseala kohta (liikumiskeelu aeg ja koht, telefonid). Randumiskoha tegelik väljaehitamine, kus see osutub üldse vajalikuks, peab sündima rohkemate asjahuviliste (maaomanikud, vald) koostöös.
- Randumiskohtade renoveerimine Rammu saarel, mis oli mitme piirkonnas tegutseva MTÜ huviks.
- Kaitseala infotahvli uuendamine Kaberneemes, Salmistus ja uue tahvli ülespanek Neemel.
- Jätkuv metsahooldus Pedassaarel metsamaja küttepuiduga varustamise eesmärgil.
- Vajadusel igakevadine rebasejaht saartel, vajadusel ka kährikujaht. Otstarbekas on kohe, kui on selgunud rebase sattumine saarele, pöörduda Harju Jahindusklubi poole, vormistades eelnevalt kõik load (kaitseala valitseja nõusolek) ja nõ. tellida saare puhastamine. Tegevust on raske ette planeerida, vastav vajadus võib kerkida igal aastal.

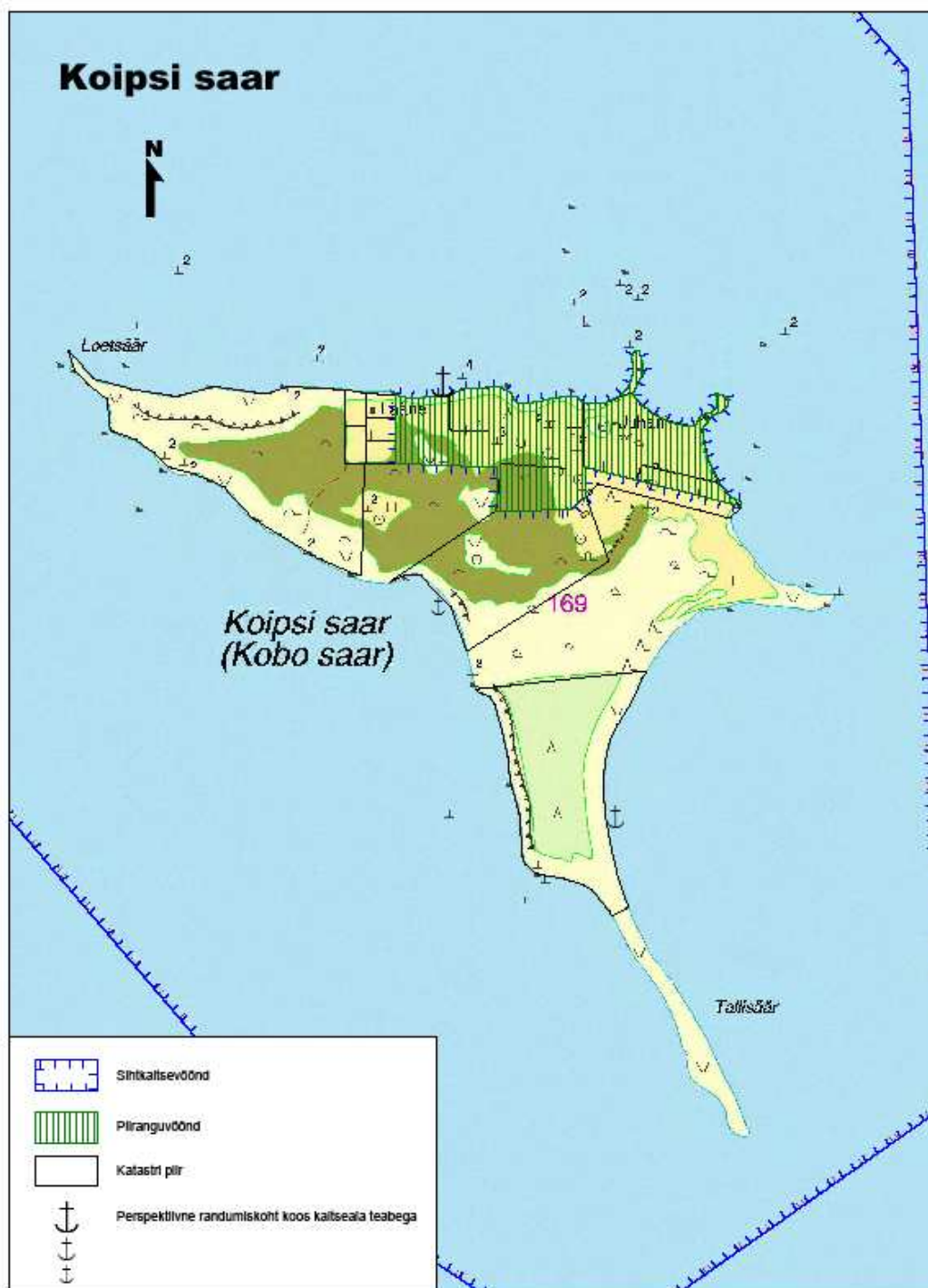
- Linnuvaatlustorn Rammu saarel. Mändidest veid kõrgemale ulatuv lihtne tornredel, kõrgusega kuni 5 m, on sobiv püstitada Maajärve ja Leetselja järve vahele. Juhul kui laheneb endise tuletorni (ülemine päevamärk saare idarannas) staatus (näiteks on torni omanik ise linnutornist huvitatud või siis müüb valduse riigile/vallale), saab linnutorniks kohendada ka endise tuletorni. Vaatetorniks sobib ka mitu kohta Pedassaarel.
- Kalmistu ja matkaraja (u. 700 m) hooldamine Rammul. Hooldamine raja puhul tähendab käändude madalamaks lõikamist ja pealekasvavate okste pügamist. Kalmistu puhul ka aia hooldust.
- Männinoorendiku harvendamine (kuni täiuseni 0,3) ja lagendike tekitamine Rammu nõmme uuendamisele kaasa aitamiseks. Osaliselt aitab seda ka matkarada, suuremate paljakute loomist on ette nähtud nii varasemas kaitsekorralduskavas kui ka botaanikute soovitustes. Sobivaim ala selleks on klibule istutatud (ja halvasti kasvama läinud) männik reformimata riigimaal, sadama-tuletorni teest lõunas (vt. kaart 8). Tegemist on tööga, mis sobib talguteks. Ala suurus on maksimaalselt 7-8 ha.
- Jooksev kaitseala tähistehooldus ja vajadusel uuendamine.

Tegevuste tabelis 6 on rahaliselt kajastatud eelkõige need tegevused, mis olenevad KA-st ja RMK-st kui kaitse korraldajaist. Maaomanike, Kuusalu ja Jõelähtme valla huvi kaitsealal toimuva vastu on kahtlemata oluline, ent kaitsekorralduskava osundab nende puhul vaid võimalikule huvile ja võimalikele tegevustele, mitte kohustusele tingimata antud aastal see või teine tegevus ellu viia.

Kulud MKA kaitse korraldamisel jäävad **tänase hinnataseme** juures suurusjärku 4000-12000 eurot aastas, arvestamata KA üldkulusid ning kulusid transpordile. Projektipõhist rahastust nõuaks randumiskohtade renoveerimine ja seda mõne MTÜ või valla eestvõtmisel. Ka toimuva riikliku seire tegelikke kulusid (kantakse ITK kaudu) ei ole arvestatud.

Matkaraja trepp Pedassaarel

Joonis 11. Vajalik maabumiskohtade tähistamine Koipsil

TEGEVUSKAVA KOLGA LAHE MAASTIKUKAITSEALAL (eelarve, eurod)

Tabel 6

Nr.	Tegevus	Tähtsus- klass (1-3)	Aasta										Võimalik teostaja
			2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1.	Randumiskohtade (3-6) tähistus	2		4700									Jõelähtme vald, RMK
2.	Tähiste hooldus	2		310		310		+		+		+	RMK
3.	Infotahvlid kolme sadamasse	2			4700					+			KA, RMK
4.	Rammu matkaraja ja kalmistu hooldus	2			1600			+			+		RMK, Jõelähtme vald
5.	Rammu nõmme taastamine	1	7800	3100				+				+	KA, MTÜ-d
6.	Rammu linnuvaatlustorn	3				7800				+			RMK
7.	Pedassaare metsa hooldus, küttepuid varumine	3	3100	3100	3100	3100	3100	+	+	+	+	+	RMK
8.	Väikekiskjate ohjamine laidudel	2	1600	1600	1600	1600	1600	+	+	+	+	+	KA (HJK-lt)
9.	Linnustiku seire	2	1600	1600	1600	1600	1600	+	+	+	+	+	KA
10.	Loomapidamise teostatavus- analüüs	2			4700								KA (PKÜ-lt)

11.	Taimeliikide kasvukohtade täpsustamine Rammul	3		3100									KA(TLÜ- lt)
12.	Elupigatüüpide inventuur	1		7800									KA
13.	Randumiskohtade renoveerimine Rammu saarel	3				78200							Jõelähtme vald, MTÜ-d, RMK

4. Tulemuslikkuse hindamine

Praktiliselt mõõdetavad, KA-st ja RMK-st sõltuvad, näitajad, mis osundavad kaitsekorralduse tulemuslikkusele on järgmised:

Elustik

Linnud

Kaitsekorraldus on tulemuslik kui kaitsealal inventeeritavate ja seiratavate linnuliikide arv ei kahane vaid kasvab, varakevadeti saavad kaitsealalt rebased ja kährikud likvideeritud ja puhkemajanduslik tegevus ei ole kasvanud.

Taimed

Kaitsekorraldus on tulemuslik, kui kaitseala eesmärgis olevate II ja III kaitsekatekooriate taimeliikide kasvukohad on säilinud.

Elupaigad

Rannikelupaigad

Elupaikade pindala on säilinud vähemalt samas ulatuses ja seisund on paranenud.

Nõmmed ja kadastikud

Elupaikade pindala on suurenenud (kukemarjanõmm) 2 ha võrra ja tema seisund paranenud männipuistu leviku piiramise teel. Kadastiku pind on säilinud vähemalt samasuurel pindalal ja tema seisund on puurinde vähendamise näol paranenud.

Niiduelupaigad

Kaitsekorraldus on tulemuslik, kui niidukooslused on säilinud, mis eeldab karjatamise taastamist.

5. Kolga lahe maastikukaitseala ja hoiuala merelised väärtused

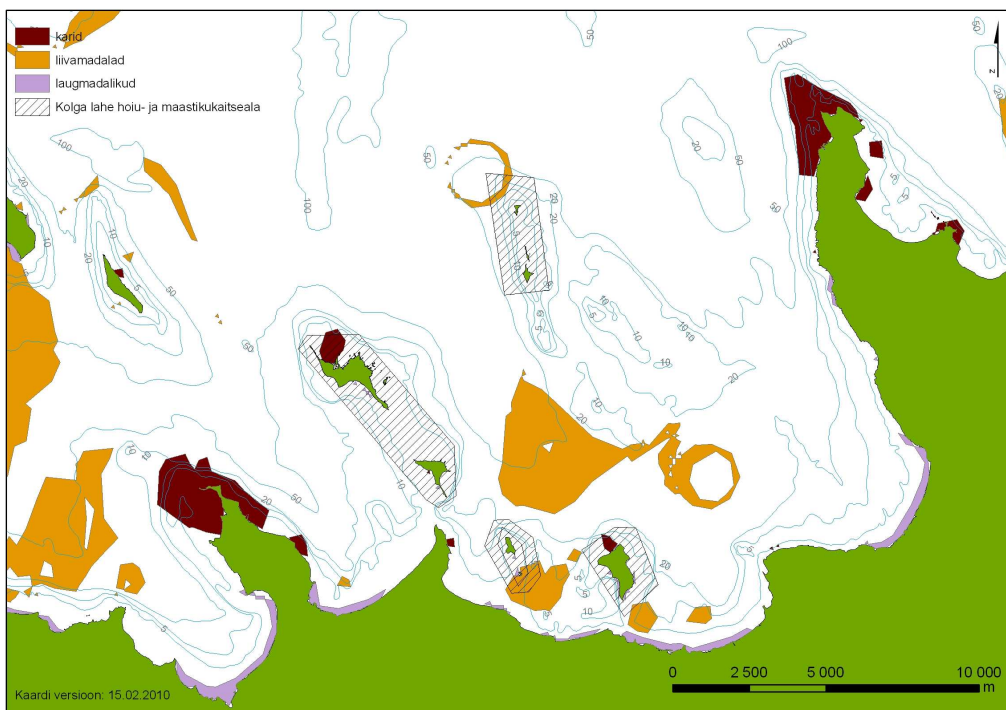
Käesolev peatükk on koostatud projekti "Natura 2000 rakendamine Eesti merealadel: alade valik ja kaitsemeetmed" (ESTMAR) raames ja põhineb TÜ Eesti Mereinstituudi hinnangutel Kolga lahe MKA ja HA mereelupaikade ja kalastiku kohta ning Eesti Ornitoloogiaühingu hinnangul Kolga lahe HA linnustiku kohta.

Koostaja: Merle Kuris, MTÜ Balti Keskkonnafoorum

1. Mereelupaigad

Kolga lahe maastikukaitse- ning hoiuala territooriumil ning selle läheduses leiduvad EL Loodusdirektiivi mere-elupaigatüüpidest karid, liivamadalad ning pagurannad. Enim levinud on liivamadalad ning karid, mida leidub laialdaselt ka väljaspool hoiuala ning maastikukaitseala piire.

Elupaik	Elupaiga kood	km ²	%
Liivamadalad	1110	0,90	4,12
Laugmadalikud (pagurannad)	1140	0,14	0,66
Karid	1170	0,77	3,53

Joonis 1. Kolga lahe maastikukaitse- ning hoiualal ning selle ümbruses levivad EL loodusdirektiivi alusel kaitstavad mere-elupaigad (Natura).

Kolga lahes esinevate põhjaelustiku liikide nimekiri ja ligikaudsed biomassi hinnangud on toodud lisa 1 (*Kolga lahe maastikukaitseala ja hoiuala mereelupaikade hinnang. Tiia Möller, TÜ Eesti Mereinstituut, aprill 2010*). Sealt leiab ka Kolga lahes esinevate Loodusdirektiivi mere-elupaigatüüpide ja detailsemate mereelupaikade (LIFE-projektis "Merekaitsealad Läänemere idaosas" väljatöötatud klassifikatsiooni järgi) kirjeldused.

1.1 Mereveega üleujutatud liivamadalad (1110)

Kaitse-eesmärk: Kaitsekorraldusperioodi vältel ning 30.a. perspektiivis elupaiga seisund ning roll ei peaks näitama halvenemise märke. Indikaatoritena on kasutatavad põhjataimestiku levik ning liigiline koosseis, põhjataimestiku leviku sügavuspiirid, kõrgemate taimede levik (sh võtmeliigina käsitletav pikk merihein *Zostera marina*), arvukus ning biomass.

Mõjutavad tegurid: Otseselt toimivad ohutegurid on eelkõige seotud kliimaga (tormid, jää kulutav tegevus) ning Läänemere üldine eutrofeerumine. Potentsiaalsed ohutegurid on õlireostused laevadelt, ehitustegevusega kaasnev häiring, süvendamine ja kaadamine, liiva kaevandamine.

Meetmed: Kolga lahe piirkonnas esinevad liivamadalad jäävad enamuses hoiu- ning kaitseala piiridest välja. Arvestades liivamadalalate levikut, oleks soovituslik (so kolmas prioriteet) laiendada hoiuala piire hõlmamaks Rohusi ning Pedassaare saarte lõunaosas leiduvaid liivamadalaid. Samas, kui piirkonnas ei toimu otsest elupaikade häiringut, aktiivse kaitse vajadus puudub. KMH arendustegevuste puhul, järelevalve, resotustõrjeks valmisolek.

1.2 Mõõnaga paljanduvad mudased ja liivased laugmadalikud (pagurannad, 1140)

Kaitse-eesmärk: Kaitsekorraldusperioodi vältel ning 30.a. perspektiivis elupaiga seisund ning roll ei

peaks näitama halvenemise märke. Indikaatoritena on kasutatavad põhjataimestiku-ning loomastiku levik ning liigiline koosseis, kõrgemate taimede levik, arvukus ning biomass.

Mõjutavad tegurid: Otseselt toimivad ohutegurid on eelkõige seotud kliimaga (tormid, jää kulutav tegevus) ning Läänemere üldine eutrofeerumine. Potentsiaalsed ohutegurid on õlireostused laevadelt ning ehitustegevusega kaasnev häiring. Samuti võib elupaika ohustada kinnikasvamine, kuivendamine, ehitustegevus ning rannajoone muutmine.

Meetmed: KMH arendustegevuste puhul, reostustõrjeks valmisolek.

1.3 Karid (1170)

Kaitse-eesmärk: Kaitsekorraldusperioodi vältel ning 30.a. perspektiivis elupaiga seisund ning funktsioon ei peaks näitama halvenemise märke. Indikaatoritena on kasutatavad põhjataimestiku levik ning liigiline koosseis, põhjataimestiku leviku sügavuspiirid, *M. trossulus*'e levik, arvukus ning biomass.

Mõjutavad tegurid: Otseselt toimivad ohutegurid on eelkõige seotud kliimaga (tormid, jää kulutav tegevus) ning Läänemere üldine eutrofeerumine. Potentsiaalsed ohutegurid on õlireostused laevadelt, ehitustegevusega (ehitised meres, nt tuulepargid) kaasnev häiring, kaadamine (hõljumi levik).

Meetmed: KMH, järelevalve (nt vältimaks ebaseaduslikku kaadamist elupaiga läheduses), reostustõrjeks valmisolek

1.4 Mereelupaikade seire.

Elupaikade seisundi hindamiseks on antud aladel vajalik läbi viia inventuur, mille käigus kaardistatakse liikide levik rakendades videomeetodit ning sukeldumist. Arvestades, et Natura väärtuste puhul on vaja planeerida aruandlus iga 6 aasta tagant, oleks andmete kvaliteedi tagamiseks parim seire sagedus kord aastas. Orienteeruv maksumus aastas 2250 eurot, 6 aasta peale kokku 13500 eurot (hõlmab endas kõikide väärtuslike mereelupaikade seiret Kolga lahes, 2010. aasta hinnang.

2. Linnustik (Kolga lahe hoiuala)

2.1 Üldiseloostus ja kaitseväärtused

Kolga lahe linnuala (tervikuna) peamine väärtus seisneb saarte haudelinnustikus. Saared kuuluvad Kolga lahe maastikukaitseala koosseisu. Maastikukaitseala linnustikku, seda mõjutavaid tegureid ja vajalikke tegevusi on käsitletud vastavas kaitsekorralduskavas, seetõttu on siinkohal antud hinnang Kolga lahe hoiuala linnustikule.

Kolga lahe linnualal ei ole teada rahvusvahelise tähtsusega peatuvate veelindude kogumeid. Kõige arvukamalt on loendatud aule (maksimaalselt 6418 isendit) ja kühmnokk-luiki (786 is). Mõlemad liigid omavad tähtsust Eesti mastaapides ja peatuvad nii kaitseala kui hoiuala piires.

2.2 Linnustiku kaitse-eesmärk Kolga lahe hoiualal

Hoiuala hõlmab Kolga lahe linnualast ainult kitsa mereosa ümber lõunapoolsete saarte. Hoiuala peamine kaitse-eesmärk on lindude pesitsustingimuste tagamine Kolga lahe laidudel.

2.3 Linnustikku mõjutavad tegurid

Käsitleva ala üheks oluliseks probleemiks on häirimine veemootorsõidukite, eriti jetide/skuutrite poolt. Skuutrite kasutamist reguleeriv Harju maavanema korraldus lähtub eelkõige häirimise vähendamisest rannikul ning tõenäoliselt isegi koondab skuurtrisõitjaid saarte piirkonda.

Kolga lahe kui rahvusvahelise tähtsusega linnuala (IBA) piiritlemisel peeti mereosa lisamisel olemasolevale kaitsealale silmas eelkõige häirimise vähendamise võimalust. Veēsõidukite ligikaudseks häiriva mõju ulatuseks hinnati skuurtrite puhul umbes 500 m.

2.4 Meetmed

Kaitsealale lisatud mereosale kehtestatud hoiuala kaitsereežiim häirimise vähendamiseks erilisi võimalusi ei paku. Soovitatav oleks käimasoleva Kolga lahe maastikukaitseala kaitse-eeskirja uuendamise raames kaaluda hoiuala läänepoolse (Rohusi ja Umblu saari ümbritseva) osa liitmist kaitsealale.

Pedassaar uuemate andmete põhjal väga suurt ornitoloogilist väärtust enam ei kujuta, vajadus spetsiaalsete linnukaitseliste tegevuste järele Pedassaart ümbritsevas hoiuala osas puudub.

3. Kalastik ja kalandus

Kolga laht on üsna sarnane paljude teiste Eesti avamerelisemate rannamere aladega. Tegemist on heterogeense piirkonnaga, kus on nii tuulte eest suhteliselt varjatud lahesoppe kui ka sügavaid ja avatud merealadid; domineerivad sealjuures viimased. Kolga lahes elavad nii riimveelised kui ka avamerelised ja soolalembesed kalaliigid. Kolga lahte suubuvad Kurdlu, Valkla ja Kaberla oja ning jõgedest Loo ja Pudisoo jõgi.

3.1 Kolga lahe looduskaitsealalt olulisemad kalaliigid

3.1.1 Loodusdirektiivi lisades nimetatud liigid

Loodusdirektiivi lisadesse kantud kalaliike võiks Kolga lahe hoiualal ja maastikukaitsealal teoreetiliselt esineda kuni 8, samas on atlandi tuura esinemine siiski väga hüpoteetiline. Liikide loetelu ja suhteline esinemissagedus 4-pallilise skaala alusel on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Kolga lahes esinevad Loodusdirektiivi lisadesse kantud kalaliigid. Arvukus vastavalt järgmisele skaalale: 1 – väga haruldane (pidevalt tõenäoliselt ei esine); 2 – haruldane; 3 – tavaline; 4 – arvukas. Sotsiaalmajanduslik. Väärtus: 3 – kõrge; 2 – keskmine; 1 – madal; 0 – puudub.

Liik	Ladinakeelne nimi	Kantud lisadesse	Arvukus	Sotsiaalmaj. väärtus
Tuur (Atlandi tuur)	<i>Acipenser sturio</i>	II, IV	1 sisuliselt hävinud	0
Vinträim	<i>Alosa fallax</i>	II, V	1	0

Hink	<i>Cobitis taenia</i>	II	juhukülaline 2 esineb liivase või mudase põhjaga taimestikurohketes lahesoppides	0
Merisiig	<i>Coregonus lavaretus</i>	V	4 enamuses jõeskudevad siiad	3
Völdas	<i>Cottus gobio</i>	II	3 madalas rannavees tavaline	0
Jõesilm	<i>Lampetra fluviatilis</i>	II, V	3	3
Lõhi	<i>Salmo salar</i>	II, V	3 populatsioon stabiilne või kasvav	3
Merisutt	<i>Petromyzon marinus</i>	II	1 eksikülaline	0

Tabel 2. Kolga lahes esinevate Loodusdirektiivi lisadesse kantud kalaliikide ohutegurid, kaitse vajadus ja kaitsemeetmed.

Liik	Ladinakeelne nimi	Ohutegurid	Kaitse vajadus	Kaitsemeetmed
Tuur (Atlandi tuur)	<i>Acipenser sturio</i>	Kudealade kvaliteedi katastroofiline langus	Eestis III kaitsekategooria. Vajalik tagada kalurite teadlikkus, et püügivahendisse sattumisel isend vabastataks.	Teavitamine (infotahvlid, infomaterjalid)
Vinträim	<i>Alosa fallax</i>	Keskkonna saastus, eeskätt kudejõgedes	-	-
Hink	<i>Cobitis taenia</i>	keskkonna saastus, ökosüsteemi suured muutused	Hingu jaoks tõenäoliselt olulisim Pedassaare piirkond	Lokaalreostuse vältimine
Merisiig	<i>Coregonus lavaretus</i>	Kudealade kinnikasvamine (eutrofeerumine), kalapüük	Mere seisundi kaitse vajalik. Kalapüügi täiendav piiramine ei ole vajalik.	Üldine eutrofeerumise vähendamine.
Völdas	<i>Cottus gobio</i>	keskkonna saastus, ökosüsteemi suured muutused (eutrofeerumine)	Mere seisundi kaitse	Üldine eutrofeerumise vähendamine.
Jõesilm	<i>Lampetra</i>	keskkonna saastus,	sigimiseks	-

	<i>fluviatilis</i>	eeskätt just kudejõgedes	kasutatavad ojad Kurdlu, Valkla ja Kaberla ning Loo ja Pudisoo jõgi	
Lõhi	<i>Salmo salar</i>	kudemistingimuste halvenemine jõgedes: vee kvaliteet (Vääna j), tammid (Vasalemma, Keila, Loobu, Valgejõgi). Kalapüük.	Kolga lahte suubuvates jõgedes lõhi teadaolevalt ei koe, kuid ilmselt läbib lõhe rändetee seda piirkonda	Paisude eemaldamine lähedal asuvatelt kudejõgedelt
Merisutt	<i>Petromyzon marinus</i>	keskkonna saastus, eriti kudejõgedes	-	-

3.1.2 Muud looduskaitseliselt olulised kalaliigid

Lisaks Loodusdirektiivi lisades toodud liikidele esinevad Kolga lahes veel mõned looduskaitselist tähelepanu vajavad kalad. Nendeks on Eesti Punases Raamatus kategoorias „määratlemata” nimetatud noligus, meripühvel, merihärg, merivarblane, pullukala ja suurtobias ning Berni konventsiooni III lisas nimetatud väike mudilake ja pisimudilake. Kategooria „määratlemata” ei viita otsesele ohule, kuid kuna nõnda esile toodud liikide ohustatuse astet ei ole ebapiisavate arvukuse ja leviku andmete tõttu võimalik määratleda, siis tuleb nendes suhtuda ettevaatusega ning üritada koguda senisest põhjalikumalt informatsiooni. Ühelgi eelnimetatud liigil ei ole kalamajanduslikku tähtsust, ohuteguritest on peamine ja ainus veekeskkonna seisundi halvenemine (keskkonna saastus), kaitsemeetmete võtmine ei ole vajalik ega ka võimalik.

3.2 Kolga lahe kalastiku ohustatus

Kolga lahe kalastik on lokaalsest inimtegevusest suurel määral mõjutatud. Kolga lahe rannikualale jääb palju väikseid asulaid, mis otseselt või kaudselt kujutab teatud ohtu hoiuala veele ja selle elustikule (kalastamine, heitveed, majandustegevus ning eutrofeerumine ja muud kaudsed mõjud ning lokaalsed reostuskolded). Arvestatavatest potentsiaalsetest lokaalsetest ohtudest tuleb esikohale seada võimalik merereostus (õlireostus), sest Soome lahest läheb läbi väga intensiivne laevaliiklus, kaasa arvatud ka naftatankerid.

Piirkonnas tuleb tagada igasuguse inimõju – näiteks pinnase kaevandamine, tuuleparkide rajamine jne - reglementeerimine. Pinnase kaevandamine võib endaga kaasa tuua kalandusele nii otseselt kui kaudselt kahjulikke mõjusid. Otseste alla kuulub näiteks areneva kalamarja hõljumiga kattumine. Lisaks otsestele mõjudele võib kaevandamisega kaasneda negatiivne mõju toiduahela kaudu (näiteks sobivate toiduobjektide arvukuse langus). Kokkuvõtteks, lokaalne inimtegevus ohustab mõneti Kolga lahe hoiuala/MKA kalastikku.

Paraku tuleb nentida, et lisaks lokaalsetele ohtudele mõjutavad Kolga lahe hoiuala/MKA ka Läänemere üldisest seisundist tulenevad probleemid. Need on märksa tõsisemad. Mere troofsustase on tõusnud ning võib ka edaspidi kasvada, mis võib kaasa tuua ka Kolga lahe hoiuala/MKA elustiku muutuse.

3.3 Kolga lahe kalandus

Kolga lahe maastikukaitsealal on kalapüük lubatud, välja arvatud Malusi, Kolga, Rammu ja Rohusi sihtkaitsevoondis 1. aprillist 15. juulini.

Kolga lahes elavad nii merelised, mageveelised kui ka siirdekalad. Eesti Kalanduse Infosüsteemis talletatakse elektrooniliselt kõik rannakalurite registreeritud püügid kindla väikeruutude süsteemi alusel. Paraku on iga väikeruudu suurus siiski selline, et mingi ruumiliselt väikese piirkonna kohta ei ole alati võimalik andmeid eraldi välja võtta. Selline on olukord paraku ka Kolga lahe hoiuala/MKA osas, mis jääb kahte püügiruutu (122 ja 126). Tänapäeval on saarte rannavööndis peamisteks püügikaladeks räim, lest, merisiig ja ahven. Kalurid saavad veel meriforelli, kes koeb mitmes piirkonda jäävas sissevoolus (Pudisoo ja Loo jõgi, Kuusalu, Valkla, Kaberla oja) ja ka lõhe. 2007. aastal püüti lõhe vaid üks kümnendik meriforelli saakidest, kuid järgnevatel aastatel oli lõhe osakaal saakides järjest suurem. Aastal 2008 moodustas lõhi 18% ja aastal 2009 juba 32% meriforelli kogusest. Lõhe osakaalu suurenemine võib tuleneda ka kalurite suurenevast teadlikkusest (täpsematest liigimäärangutest), sest neil liikidel vahe tegemine on keerukas. Lõhe- ja forellisaagid on suurimad varakevadel ja hilissügisel. Räime püütakse maist juunini suurte mõrdpüünistega, muid kalu saadakse rohkem nakkevõrguga. Kahekümnest meetrist sügavamal traalitakse kilu ja räime. Saakide poolest on enamasti esikohal lest (2007. a. 44 % ja 2008. a. 45%). Aastal 2009 oli aga arvukaim räim 52 protsendiga. Teisele kohale jäid olenevalt aastast nii merisiig (2007 a. 24%), räim (2008 a. 18%) kui ka lest (2009 a. 26%) ning kolmandale kohale jäi meriforell. Koipsi saare põhjaosa rannikumeres kasvatati 2001. aasta suvel kahes väikesumbas vikerforelli, kuid kasvatus kandis sama aasta novembritormis suuri kahjusid. Kolga lahes on vikerforelli kasvatatud ka hiljem.

3.4 Kolga lahe kalanduse kaaspüük

Hallhüljes on regulaarselt pikki rändeid ette võttev imetajaliik. Kuigi Kolga lahe piirkonda ei jää olulisi sigimisalasid (võrreldes Lääne-Eestiga), võib hallhülgeid näiteks suvekuudel siiski Kolga lahe saarte ümbruses kohata. Eriti arvukalt esineb hallhülgeid Malusi saarte ümbruses, kuhu ongi liigi kaitseks moodustatud Malusi sihtkaitsevöönd. Viigerhülged satuvad Kolga lahte väga harva.

Kõikjal Eestis kaasneb kalurite tegevusega paratamatult suuremal või vähemal määral ka tahtmatu mereimetajate ja -lindude kaaspüük. Kui hüljeste suremus leiab aset peaaegu ainult mõrdades, siis merelinnud hukuvad valdavalt nakkevõrkudes. Väikeruutudes 122 ja 126 esineb mõrrapüüki, ent see on siiski märksa väheolulisem meetod kui näiteks Saaremaal või Pärnumaal. Imetajate kaaspüügi kohta on vaid üksikuid teateid, mistõttu on väga tõenäoline, et populatsioonidele see olulist mõju ei avalda.

Mitmed senini läbi viidud uuringud on näidanud, et merelindude kaaspüük on Läänemere põhjaosas kõige suurem oktoobrist aprillini, mil hukuvad eeskätt talvituvad sukelpardid. Eesti kalurite võrkudes kõige suuremal määral hukkuvaks linnuliigiks on sealjuures aul (kes moodustab näiteks Soome lahes üle kolmveerandi kõigist hukkuvatest lindudest) ja kõige ohtlikumaks piirkonnaks Soome laht. Vastavalt Eesti Mereinstituudi kaaspüügi uuringutele järgnevad aulile Soome lahes tuttvart, kormoran, tuttpütt ja hahk. Paar leidu on teada ka järvekauri, jääkoskla ja krüüsli kohta ning üks algi kohta. Kuigi Soome lahes on külmaveelisel perioodil lindude nakkevõrkudes hukkumine suhteliselt sage, tuleb siiski nentida, et võrgupüügi koormus on viimasel kümnendil siiski vähenenud.

Kirjandus

- Kannukene, L. 2002. Samblad. - Alasti maailm: Kolga lahe saared. Tallinn: 30-32.
- Klimenko, K. 2006. Põhja-Eesti saarte maastikud ja neis esinevad muutused. Magistritöö. TÜ Geoökoloogia õppetool. Tallinn.
- Kolga lahe maastikukaitseala kaitsekorralduskava. 2001. Koostaja: Urve Ratas. TPÜ ÖI. Tallinn, 26 lk + lisad.
- Lepland, A. 1995. Kolga lahe saarte randade geoloogia. LUS-i aastaraamat nr. 76, Tallinn: 109-136.
- Loopmann, A. 1996. Eesti meresaarte nimestik. Tallinn, 84 lk.
- Nilson, E. 2002. Samblikud (ja seened). - Alasti maailm: Kolga lahe saared. Tallinn: 32-35.
- Paal, J. 2004. "Loodusdirektiivi" elupaigatüüpide käsiraamat. Digimap OÜ.
- Peil, T. 2002. Saarte asustuslugu. - Alasti maailm: Kolga lahe saared. Tallinn: 80-95.
- Peil, T., Ratas, U., Nilson, E. (toimetajad) 2002. Alasti maailm: Kolga lahe saared. Tallinn, 132 lk.
- Ploompuu, T. 2002. Soontaimed. - Alasti maailm: Kolga lahe saared. Tallinn: 25-30.
- Rammul, Ü. 2002. Maismaaloomastik. - Alasti maailm: Kolga lahe saared. Tallinn: 41-44.
- Ratas, U. 2007. Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire allprogrammi – rannikumaastike seire – aastaaruanne. TLÜ Ökoloogia Instituut. Tallinn, 27 lk.
- Ratas, U., Nilson, E. 1997. Small islands of Estonia. Landscape ecological studies. Inst. Of Ecol. Publ. 5, Tallinn, 232 lk.
- Reimann, M. 2004. Kolga lahe maastikukaitseala rekreatsioonikorralduskava. TPÜ RKÕ. Tallinn, 34 lk.
- Renno, O. 1992. Põhja-Eesti saarte haudelinnustik. Eesti Loodus, 2, 85-89.
- Vilberg, G. 1921. Rammu saar. – Harjumaa. Maateaduslik lugemik. Tallinn: 65-70.